

Дж. Д. Селинджър

По-горе билото, майстори!

Преди двадесетина години в нашето огромно семейство избухна епидемия от заушка и една вечер най-малката ми сестричка, Франи, я преместиха с все креватчето в стаята, в която живеехме с по-големия ми брат Сиймор и в която се предполагаше, че няма микроби. Тогава аз бях на петнадесет години, а Сиймор – на седемнадесет.

Към два часа през нощта се събудих от плача на нашата нова съквартирантка. Известно време останах да лежа неподвижен, заслушан в нейния рев, после чух, или по-скоро усетих, как Сиймор се размърда на съседното легло. По онова време ние държахме на нощната масичка между двете легла електрическо фенерче – за всеки случай – въпреки че, доколкото си спомням, нито веднъж не бе ставало нужда да го използваме. Сиймор запали фенерчето и стана.

– Мама каза, че биберонът с млякото е на печката – обясних аз.

– Преди малко й давах – отвърна Сиймор, – но не е гладна.

Той се приближи в тъмното до библиотеката и зашари бавно с фенерчето по полиците.

Аз се изправих в леглото.

– Какво си намислил? – попитах го.

– Смятам да й прочета нещо – каза той и взе една книга.

– Ти си луд! Та тя е само на десет месеца!

– Знам – отвърна Сиймор. – Но бебетата имат уши и чуват всичко.

Тая вечер при светлината на фенерчето Сиймор прочете на Франи едно от любимите си произведения – една даоска приказка¹. И до ден днешен Франи се къльне, че помни как Сиймор ѝ е чел:

Княз Му, повелител на Китай, казал на По Ло: „Много години тегнат вече на гърба ти. Има ли някой в семейството ти, когото мога да взема на работа, че да ми избира конете вместо теб?“ По Ло отвърнал: „Добрият кон се познава по вида и стойката. Но конят-вихрогон – този, който не се докосва до земята и не оставя следи – е нещо тайнствено и неуловимо, неосезаемо като утринен въздух. Моите синове не са толкова надарени; те могат да познаят добрия кон, щом го видят, но коня-вихрогон – не могат. Обаче аз имам един приятел на име Чу Фан-као, търговец на дърва и зеленчуци, който разбира от коне не по-малко от мене. Повикай го при себе си.“

Княз Му така и сторил. И не след дълго изпратил Чу Фан-као да му

1. Даосизъм – древнокитайско философско учение, възникнало в IV–V в. преди нашата ера. – Б. пр.

търси кон. След три месеца Чу се върнал и съобщил, че е намерил кон. „Оставих го в Шахю“ – обяснил той. „А какъв е този кон?“ – запитал князът. „Сива кобила“ – бил отговорът.

Но когато довели коня, оказало се, че това е черен като катран жребец. Крайно недоволен, князът повикал при себе си По Ло. „Твоят приятел, когото изпратих да ми търси кон, съвсем се посрами – казал княз Му. – Че той дори не може да различи жребец от кобила и черно от сиво.“

По Ло въздъхнал с облекчение. „Нима е постигнал такова съвършенство? – възкликнал той. – Тогава Чу струва десет хиляди пъти повече от мен. Аз не мога и да се сравнявам с него. Той прониква в строежа на духа. Интересувайки се само от същественото, забравя незначителното; прониквайки във вътрешните достойнства, губи представа за външните белези. Той вижда това, което му е нужно и не обръща внимание на ненужното. Чу е толкова мъдър, че би могъл да дава преценка за много по-важни неща, отколкото за качествата на конете.“

И когато довели коня, оказало се, че той наистина нямал равен на себе си.

Възпроизведох тази приказка не само защото винаги съм готов да препоръчам на родителите и на по-големите братя на десетмесечни пеленачета да им четат за умиряване хубава проза, но и по съвсем друга причина. Сега ще ви опиша една сватба, която се състоя през 1942 година. Според мен това е напълно завършен разказ – с начало и край, дори с предчувствие за смърт. Но тъй като са ми известни по-нататъшните факти, чувствам се задължен да отбележа, че сега, в 1955 година, младоженецът не е вече между живите. Той се самоуби през 1948 година, когато беше на курорт с жена си във Флорида. Всъщност най-същественото, което искам да кажа, е следното: откакто младоженецът слезе завинаги от сцената, аз не мога да намеря на негово място друг, комуто да се доверя в избора на кон.

През май 1942 година ние седмината – потомството на Лес и Беси (по баща Галахър) Глас, бивши комически актьори от една пътуваща трупа – се бяхме пръснали, нескромно казано, из целите Съединени щати. Аз например, вторият по големина, лежах във военната болница във форт Бенинг, щат Флорида, болен от плеврит – малък спомен от тримесечната строева подготовка в пехотата. Близнаците Уолт и Уейкър се

бяха разделили още преди година. Уейкър бе изпратен в един лагер в Мериленд за отказващи да участват във войната, а Уолт се намираше някъде из Тихия океан – или на път за там – с една артилерийска част. (Ние никога не знаехме къде точно е Уолт. Не обичаше да пише писма и след смъртта му не научихме почти нищо за него. Той бе убит в Япония през есента на 1945 година при някаква глупава войнишка разправа.)

Най-голямата от сестрите, Бу Бу (хронологически тя стои между мен и близнаците), служеше като мичман в женските морски спомагателни части на база в Бруклин. През пролетта и лятото на същата година тя живя в квартирата в Ню Йорк, която ние със Сиймор почти не изпълвахме след постъпването ни в армията. Двете най-малки деца Зуи (момче) и Франи (момиче) живееха с родителите ни в Лос Анджелис, където баща ми издирваше талантиливи артисти за една киностудия. Зуи беше на тринадесет години, а Франи – на осем. Всяка неделя те излизаха пред радиото в едно детско предаване – викторина, озаглавено „Какво умно дете“ – ирония, разбираема за всички американци от Атлантическия до Тихия океан. Тук му е мястото да кажа, че почти непрекъснато, или по-право в една или друга година, всички деца от нашето семейство излизахме срещу заплащане като „гости“ на програмата „Какво умно дете“. Ние със Сиймор участвахме първи в нея – още в 1927 година, когато той беше на десет, а аз на осем години; тогава предаването „се излъчваше“ от една зала на стария хотел „Мъри Хил“. Всички ние – от Сиймор до Франи – излизахме под псевдоними. Това може да изглежда крайно вероятно, защото ние бяхме деца на естрадни актьори, тоест хора, които съвсем не пренебрегват рекламата, но майка ми беше прочела веднъж в някакво списание какъв кръст са осъдени да носят децата на професионалисти – как те странят от останалите деца, общуването с които е нужно и полезно – и тя зае непоколебимо становище по този въпрос и никога, никога не отстъпи от него. (Не му е мястото тук да обсъждам въпроса, трябва ли да обявяваме „извън закона“ всички или повечето „деца-професионалисти“, да се отнасяме със съжаление към тях или просто без всякакви сантименталности да ги унищожим като нарушители на общественото спокойствие. Ще кажа само, че общият ни доход от програмата „Какво умно дете“ даде на шестима от нас възможност да завършим колеж, а сега и седмият се учи благодарение на тези средства.)

Най-големият ни брат Сиймор, за когото предимно ще говоря тук, служеше през 1942 година като ефрейтор във войските, които тогава все още се наричаха военновъздушен корпус. Неговата част се намираше в базата на бомбардировачите Б-17 в Калифорния; доколкото си спомням,

той изпълняваше длъжността ротен писар. Тук мога да добавя – не просто между другото, – че от всички нас той най-не обичаше да пише писма.

Сутринта на двадесет и втори или двадесет и трети май (никой в нашето семейство нямаше навик да слага дата на писмата) ми оставиха в леглото във военната болница във форт Бенинг писмо от сестра ми Бу Бу – в това време бинтоваха диафрагмата ми с левкопласт (обикновена медицинска практика, която се прилагаше към болните от плеврит, очевидно за да не се разпаднат на части от кашлицата). След като свърши това мъчение, прочетох писмото от Бу Бу. Аз все още го пазя и ще го предам дословно:

Мили Бъди,

Стягам се за път и бързам страшно, затова писмото ми ще бъде кратко, но съдържателно. Адмирал Щипогъз е решил, че трябва да замине дявол знае къде, за да даде своя принос за победата и възнамерява да вземе със себе си и своята секретарка (ако се държи прилично). Ужасно съм разстроена. Да оставим Сиймор, но това значи, че трябва да мръзна в палатки по военните бази, да търпя глупавите закачки на нашите войничета и да дера лисици в тези отвратителни книжни кесии на самолета. Но най-важното е, че Сиймор се жени – да жени се, – тъй че слушай внимателно, моля ти се. Аз няма да мога да дойда. Заминавам за месец и половина-два неизвестно закъде. Вече видях бъдещата му жена. Според мен чиста нула, но страшно хубава. Впрочем не мога да бъда сигурна дали е чак такава нула. Вечерта, когато се запознах с нея, тя не каза и две приказки. Просто седеше, усмихваше се и пушеше, тъй че може би съм несправедлива към нея. За любовния им роман нищо не знам – изглежда, че са се запознали миналата зима, когато частта на Сиймор беше разквартирувана в Монмаут. Но майката е фантастична: от всички изкуства разбира и два пъти седмично ходи при един известен психоаналитик; вечерта, когато се запознахме, на два пъти ме попита дали са ми правили психоанализа. Каза, че ѝ се искало Сиймор повече да прилича на другите хора. И веднага добави, че ѝ бил много симпатичен и така нататък и така нататък и че тя го слушала с благоговение на времето, когато той излизаше пред радиото. Това е всичко, което знам, но важното е, че ти трябва да отидеш на сватбата. Никога

няма да ти простя, ако не отидеш. Честна дума! Мама и татко не могат да се вдигнат чак от крайбрежието, още повече че Франи е болна от заушка. Между другото, ти слуша ли я по радиото миналата седмица? Беше чудесна – надълго разказва как на четири и половина години летяла из целия апартамент, когато в къщи нямало никой. Новият говорител е по-слаб от Грант, може би дори по-слаб от някогашния Съливан, ако изобщо това е възможно. Той каза, че сигурно ѝ се е присънило, че лети. Но нашата сладуранка си настояваше твърдо на своето. Не, казва, зная с положителност, че мога да летя, защото когато кацвах на пода по пръстите ми винаги имаше прах от електрическите крушки. Така ми е домъчняло за нея. А и за тебе. Във всеки случай ти непременно трябва да отидеш на сватбата. Ако се наложи, дезертирай, но иди, моля ти се. Сватбата ще стане на 4 юни в три часа. Много светска и съвременна, в къщата на баба ѝ на Шестдесет и трета улица. Не знам номера на къщата, но е точно две къщи по-надолу от апартамента, в който живееха в охолство и разкош Карл и Ами. Смятам да бия телеграма на Уолт, но неговата част може би е заминала. Моля ти се, иди непременно, Бъди. Той е заприличал на измършавяло коте, а пък има такъв възторжен вид, че е немислимо да му се говори. Може би всичко ще се оправи, но аз мразя четиридесет и втора година. И, струва ми се, ще я мразя, докато съм жива – просто по принцип. Много целувки и ще се видим, като се върна.

БУ БУ

Два дни след получаването на това писмо ме изписаха от болницата, оставяйки ме, тъй да се каже, в плен на левкопласта, омотан около ребрата ми. После започна усилена едноседмична агитация – трябваше да получа отпуск за сватбата. Накрая постигнах своето чрез упорито подмазване пред командира на ротата – човек книжен според собственото му определение, чийто любим автор, за щастие, се оказа и мой любим автор някой си Л. Манинг Вайнз. Или може би Хайндз. Въпреки тази духовна връзка помежду ни, успях да си издействам отпуск само за три дни – колкото да замина с влак за Ню Йорк, да видя сватбата, да обядвам набързо някъде и да се върна капнал в Джорджия.

Доколкото си спомням, „седащите“ вагони през 1942 година се вентилираха само на думи, навсякъде беше пълно с военна полиция и миришеше на портокалов сок, мляко и евтино уиски. Цялата нощ кашлях,

зачетен в един комикс, който някой ми беше дал от съжаление. Когато влакът наближи Ню Йорк – в два и десет в деня на сватбата, – аз, изкашлял вече и червата си, бях измъчен, потен и омачкан, а кожата адски ме сърбеше от левкопласта. В Ню Йорк цареше неопишуема жега. Нямах време да си отида до квартирата, затова оставих багажа си – една неугледна брезентова пътническа чанта – в стоманените шкафове на гара „Пенсилвания“. На всичко отгоре, когато обикалях квартала с магазините за конфекция, за да намеря такси, един лейтенант от свързочните войски, комуто очевидно бях забравил да отдам чест при пресичането на Седмото авеню, измъкна изведнъж писалка и под любопитните погледи на минавачите записа името ми, номера на частта и адреса.

Бях грохнал, когато най-после взех такси. Дадох указания на шофьора да ме закара поне до дома на Карл и Ами. Оттам нататък работата се оказа съвсем проста. Трябваше само да следвам върволицата от хора. Опънат беше дори брезентов сеник. След минутка влязох в огромна, стара, каменна къща, където ме посрещна много хубава жена със светлолилави коси, която ме попита на кого съм близък – на булката или на младоженеца.

– На младоженеца – отвърнах аз.

– О, знаете ли – каза тя, – тук всички се объркаха.

Жената се засмя малко височко и ми посочи един сгъваем стол – последния свободен в огромната, претъпкана с хора стая. Оттогава са изминали тринадесет години и в паметта ми са се заличили всички подробности в тази стая. Освен че вътре беше страшно претъпкано и задушно, помня още две неща някакъв орган свиреше точно зад гърба ми, а жената, която седеше от дясната ми страна, се обърна към мен и се представи възторжено с театрален шепот:

– Аз съм Хелън Силзбърн.

По разположението на нашите места разбрах, че тя не е майка на булката, но за всеки случай ѝ се усмихнах, закимах усилено и вече се готвех да ѝ кажа аз пък кой съм, но тя сложи благоприлично пръст на устните си, след което двамата се загледахме пред себе си. Наближаваше три часът. Притворих очи и зачаках, малко нащрек, органистът да прекрати разните там парчета и да гръмне сватбеният марш от „Лоенгрин“.

Нямам точна представа как измина следващият час и четвърт, но важното е, че маршът от „Лоенгрин“ не гръмна. Помня, че бях окръжен от непознати хора, които току се обръщаха крадешком, за да видят кой се е изкашлял. И помня, че жената отдясно още веднъж заговори с мен

със същия въодушевен шепот:

– Сигурно нещо ги е забавило – каза тя. – Виждали ли сте някога съдията Ранкър? Той има лице на светец.

Освен това помня как органът премина неочаквано, дори някак отчаяно, от Бах към ранния Роджърс и Харт. Но, общо взето, през цялото време аз сякаш се грижех за някакъв пациент – тоест за самия себе си – защото постоянно трябваше да сподавам пристъпите на кашлицата. Докато седях в стаята, непрекъснато ме спохождаше и плашеше мисълта, че ей сега ще повърна кръв или ще ми се счупи някое ребро въпреки левкопластовия корсет, който носех.

В четири и двадесет – или, казано без заобикалки, двадесет минути, след като вече всяка надежда бе загубена – невенчаната булка, навела глава, с родителите си от двете страни, заслиза с несигурна стъпка по дългата каменна стълба. Навън – имах чувството, че я предават от ръка на ръка – я наместиха в първото от черните лъскави таксита, паркирали в двойна редица покрай тротоара. Това беше изключително живописна картина – също като в илюстрирано списание – и както е редно за такава картина, в нея имаше и съответният брой свидетели гостите за сватбата (между които и аз) вече се изливаха на групи от къщата и при все че се мъчеха да се държат благоприлично, зяпаха вторачени, едва ли не с изскочили очи булката. И ако нещо смекчаваше донякъде това зрелище, причината бе във времето: юлското слънце жареше и блестеше със силата на стотици фотосветкавици, тъй че лицето на булката, слязла по стълбата почти в несвят, плуваше в някаква омара, а тъкмо това бе нужно.

Когато колата с булката изчезна тъй да се каже физически от сцената, напрежението пред къщата – особено под самия сенник, където се въртях и аз – се превърна в обикновена блъсканица – все едно че къщата беше черква, – денят – неделя и богомолците се разотиваха.

Изведнъж, с особена настойчивост, започна да се предава от уста на уста, че колите са на разположение на гостите, дори ако приемът не се състои и планове се изменят. Така бил казал чичото на булката Ал. Доколкото можеше да се съди от реакцията на хората около мен, това бе прието като *beau geste*.² Беше обяснено обаче, че колите остават „на разположение“ едва след като на „най-близките роднини“ на булката – цял отред внушаващи страхопочитание люде – бъде осигурен необходимият превоз, за да напуснат сцената. И след необяснима суетня и разтакаване (в това време така ме бяха притиснали, че не можех да мръдна) „най-

2. Красив жест (фр.) – Б. пр.

близките роднини“ започнаха своето преселение – по пет-шест или по трима-четирима в кола. Доколкото разбрах, това зависеше от възрастта, поведението и задниците на първите, които влизаха в колата.

Изведнъж по нечие указание, дадено мимоходом, но съвсем категорично, аз се озовах до самия бордюр под края на сенника и започнах да настанявам гостите в колите.

Заслужава да се помисли защо именно мен избраха за тази отговорна работа. Доколкото схванах, непознатият делови мъж, който ми възложи тази задача, нямаше и най-малка представа, че аз съм брат на младоженеца. Следователно логично е да се приеме, че ме бяха избрали по съвсем други, много по-прозаични причини. Беше четиридесет и втора. Аз бях двадесет и три годишен, току-що влязъл в армията. Сигурен съм, че само възрастта ми, униформата и онова зеленикавожълто сияние на несъмнена услужливост, което се излъчваше от мен, са разсеяли всякакви съмнения, че може да ми се възложи ролята на портиер.

Не стига, че бях само на двадесет и три години, но и бях явно изостанал за възрастта си. Помня, че настанявах хората в колите съвсем непохватно. Вършех това с фалшиво ученическо старание, мъчейки се да създам впечатление, че изпълнявам важна задача. След няколко минути ми стана ясно, че имам работа предимно с поколение от възрастни, ниски, охранени хора и моята роля – да ги прихващам под ръка и да затварям вратите след тях – се сведе до празно пъчене на гърди.

Започнах да се държа като изключително нахакан, пълен с обаяние млад гигант, раздиран от кашлица.

Но следобедната жега ми действаше меко казано потискащо, а и не виждах каква отплата мога да получа за изпълняваната служба. Затова, въпреки че тълпата от „най-близките роднини“ едва бе започнала да оредява, аз се метнах в една от току-що напълнените коли, която вече потегляше. Може би за наказание си ударих главата в покрива и тя изкъртя. Между пътниците в колата се оказа и моята шепнеща позната Хелън Силзбърн, която веднага започна да ми изразява необикновеното си съчувствие. Ударът очевидно бе отекнал в цялата кола. Но на двадесет и три години аз бях от онзи тип младежи, които, каквато и рана да получат пред хорски поглед (освен счупена глава), само се размиват с глух неестествен смях.

Колата се движеше на запад – сякаш право в зиналата пещ на небото. Така изминаха две пресечки, докато стигнахме Медисън Авеню, където завихме рязко на север. Имах чувството, че само невероятната осторожност и ловкост на непознатия шофьор ни спасиха от гибел в

страшната пещ на слънцето.

Докато изминахме първите четири-пет блока по Медисън Авеню, разговорът в колата се свеждаше до фрази като „Да не би да ви притеснявам?“ или „В живота си не помня такава жега!“ Тази, която не помнеше в живота си такава жега, се оказа, както бях дочул още докато стоях на тротоара, придворната на булката.³ Беше здравенячка на двадесет и четири-пет години, облечена с розова атлазена рокля, с венче от изкуствени незабравки в косите. В нея определено се чувстваше нещо атлетическо, сякаш преди година-две бе завършила колеж за инструктори по физическо възпитание. Тя дори държеше букета гардений в скута си по такъв начин, сякаш той бе спаднала волейболна топка. Седеше отзад, притисната между мъжа си и едно слабичко старче с фрак и цилиндър и с незапалена хаванска пура в ръка. Мисис Силзбърн и аз – допрели непорочно коленете си – заемахме отварящите се седалки. На два пъти, без да имам някакъв повод за това, а просто от възхищение изгледах слабичкото старче. В началото, когато започнах да настанявам хората в колата и отворих вратата за него, изпитах за миг желание да го вдигна на ръце и да го вкарам внимателно през отворения прозорец. Той беше слаб като клечка, а на височина нямаше и пет фута, но въпреки това не приличаше на пигмей или джудже. Седеше изправен и гледеше строго право пред себе си. Когато го погледнах втори път, забелязах на ревера на фрака му петно, което много приличаше на леке от мазнина. Забелязах също, че между цилиндъра му и покрива имаше може би цели осем пръста разстояние. Все пак в първите минути на пътуването ме занимаваше преди всичко собственото ми здравословно състояние. Не ми стигаха плевритът и цицината на главата, ами започнах да си мисля – като някой хипохондрик, – че имам начало на ангина. Крадешком обръщах език назад и се мъчех да изследвам съмнителните места в глътката. Помня, че се бях вторачил право пред себе си – във врата на шофьора, който представляваше релефна карта от зараснали циреи, – когато съвсем неочаквано моята съседка се обърна към мен:

– Извинете, в гостната няха възможност да ви попитам. Какво прави вашата мила майка? Вие сте Били Бриганза, нали?

В този миг бях пхнал езика си съвсем назад, за да изследвам меко-то небе. Изправих го, преглътнах и погледнах съседката си. Тя беше към петдесетгодишна, облечена модерно и с вкус. Лицето ѝ беше силно

3. Придворна на булката – жената, която се грижи и помага при обличането и нагласяването на булката. – Б. пр.

гримирано.

Отвърнах ѝ, че има грешка.

Тя се вгледа в мен с леко притворени очи и каза, че досущ приличам на сина на Силия Бриганза. Особено в устата. Опитах се с израза на лицето си да покажа, че всеки може да сбърка. След това отново замах поглед във врата на шофьора. В колата настъпи мълчание. За разнообразие погледнах през прозореца.

– Как ви харесва военната служба? – попита внезапно мисис Силзбърн, просто за да поддържа разговора.

Но тъкмо в този миг ме нападна кашлица. Когато пристъпът отмина, обърнах се към нея и отговорих колкото бе възможно по-добре, че съм си намерил много нови приятели в армията. Беше ми трудно да се обръщам към нея – пречеше ми стегнатият около диафрагмата левкопласт.

Тя кимна.

– Според мен всички вие сте чудо момчета – каза тя двусмислено. – Ами на булката ли сте приятел или на младоженеца? – попита после, минавайки „деликатно“ към същественото.

– Как да ви кажа, аз не съм точно приятел...

– Ако сте приятел на младоженеца, по-добре не го казвайте! – прекъсна ме придворната отзад. – Ех, да ми падне в ръцете само за две минутки. Само за две минутки, не повече.

Мисис Силзбърн се извърна цяла и се усмихна на придворната. После пак се обърна напред. Ние с нея се бяхме обърнали почти едновременно. Това трая само миг, но усмивката, с която тя възнагради придворната, беше същински шедьовър. Тази жива усмивка изразяваше неограничена симпатия към всички млади хора в цял свят, особено към тази дръзка и откровена представителка на младежта, с която впрочем, тя още почти не се познаваше.

– Кръвожадно същество – каза със смях мъжки глас.

Ние с мисис Силзбърн отново се обърнахме. Беше се обадил мъжът на придворната. Той седеше точно зад мен, от лявата страна на жена си. Разменихме с него бегъл, но остър и недружелюбен поглед, какъвто в тази нервна 1942 година можеха да разменят само офицер и прост войник. Той, старши лейтенант от свързочните войски, носеше много интересна фуражка на пилот от военновъздушния корпус, чиято пружина бе извадена – очевидно с цел шапката да придава на собственика си страшно нахакан и храбър вид. В случая фуражката съвсем не изпълняваше това свое предназначение, а само допринасяше моята преголяма шапка,

която носех по всички правила, да прилича на палячовска гугла, измъкната набързо от някоя шахта за боклук.

Лейтенантът имаше болезнен, дори някак уплашен вид. Той се потеше невероятно – по челото, по горната устна, че и по края на носа. Казват, че в такива случаи трябва да се вземат солни хапчета.

– Оженил съм се за най-кръвожадното същество в целия щат – каза той на мисис Силзбърн и пак се засмя – меко, като за пред хора.

Автоматичното ми уважение към чина му едва не ме накара да се засмея заедно с него, но краткият, безсмислен смях на един непознат, при това с много по-висок чин, би показал недвусмислено, че аз съм на страната на лейтенанта и въобще на страната на всички в колата и нямам нищо против никого.

– Говоря съвсем сериозно – каза придворната. – Да ми падне само за две минутки, повече не ми трябва. Ех, само да го пипна в ръчичките си!

– Хайде стига, не се вълнувай толкова – зауспокоява я мъжът ѝ, чийто запаси от съпружеско търпение, изглежда, бяха неизчерпаеми. – Не се вълнувай, ще си съкратиш живота.

Мисис Силзбърн се обърна отново назад и хвърли на придворната почти ангелска усмивка.

– Някой да е видял неговите роднини на сватбата? – попита меко тя, наблюдайки слабо – просто съвсем възпитано, на притежателното местоимение.

Отговорът на придворната беше зареден с отрова.

– Не! Те всички са на Западното крайбрежие или кой знае къде. Бих искала да ги видя само!

Мъжът ѝ пак се засмя.

– И какво ще направиш, ако ги видиш, пиленце?

– Не знам, но непременно ще направя нещо.

Този път лейтенантът се засмя по-високо.

– Непременно! – повтори тя. – Бих им казала някои неща. Честна дума! – Тя говореше с все по-голям апломб, сякаш съзнавайки, че не само мъжът ѝ, но и всички останали слушатели се възхищават от предизвикателната ѝ откровеност – от чувството ѝ за справедливост, колкото и детинско и наивно да изглежда то. – Не знам точно какво бих им казала. Сигурно ще им надрънкам всякакви идиотщини. Но, боже мой! Честна дума, не мога да търпя да се върши престъпление спрямо хората! Кръвта ми кипва!

Тя потисна за малко благородното си вълнение, а през това време

мисис Силзбърн успя да я подкрепи с поглед, пълен с пресилено съчувствие. Сега вече ние с мисис Силзбърн окончателно и свръхобщително се бяхме обърнали назад.

– Да, именно престъпление – продължи придворната. – Не може да газиш като мечка в живота и да нараняваш, както ти скимне, най-хубавите чувства на хората.

– За съжаление, аз почти нищо не зная за този млад човек – каза мисис Силзбърн. – Не съм го виждала дори. За първи път чух, че Мюриъл е сгодена, когато...

– Та кой го е виждал? – почти избухна придворната. – Дори аз не го познавам. Два пъти репетирахме сватбената церемония и двата пъти горкият баща на Мюриъл трябваше да играе ролята на младоженеца, защото неговият идиотски самолет не могъл да излети. Той трябваше да пристигне във вторник вечерта с някакъв идиотски военен самолет, но в някакво идиотско място – в Аризона ли, в Колорадо ли – завалял сняг, та пристигна едва снощи – в един часа през нощта! И в тоя късен час взема, че се обажда на Мюриъл по телефона от Лонг Айлънд или дявол знае откъде и я вика да се срещнат във фойето на някакъв ужасен хотел – трябвало да си поговорят! – Тук придворната потръпна изразително. – А пък знаете каква е Мюриъл – такава една добричка, че всеки може да я разиграва както си иска. Това просто ме въбесява! Такива хора винаги си патят... И представете си, тя се облича, взема такси, отива в онзи ужасен хотел и разговаря с него до пет без петнайсет сутринта! – Придворната пусна букета и сви юмруци над скута си. – О-о-о, бясна съм, бясна!

– В кой хотел е бил, знаете ли? – попитах я аз.

Гледах въпросът ми да прозвучи небрежно – все едно, че баща ми е хотелиер и аз като син, естествено се интересувам къде отсядат хората в Ню Йорк. Но всъщност моят въпрос не означаваше нищо. Стори ми се интересно, че брат ми бе поканил годеницата си във фойето на някакъв хотел, а не в празния си апартамент. Такава странност можеше да се очаква от него, но все пак на мен ми беше малко чудно.

– Не зная в кой хотел – отвърна троснато придворната. – Просто в някакъв хотел. – Тя се вгледа в мен. – Защо питате? Да не би да сте негов приятел?

В погледа ѝ имаше нещо заплашително. Имах чувството, че в нея е възпътена цяла тъпна жени и че в друго време тя би могла да седи с плетката си пред гилотината и да се наслаждава на гледката. А аз цял живот съм изпитвал панически страх от всякакви тъпци.

– Отраснали сме заедно – отвърнах едва чуто.

– Блазе ви!

– Недей така! – укори я мъжът ѝ.

– Извинявам се – каза придворната, обръщайки се към него, въпреки че думите ѝ бяха предназначени за всички нас, – но вие не сте видели как горкото момиче плака – цял час, очите си изплака. И никак не е смешно, да не мислите! Чувала съм за мъже, които се уплашват от брака. Но не и в последната минута! Не се правят тези неща така – да хвърлиш в ужас цял куп порядъчни хора и да нараниш жестоко душата на едно невинно същество! Ако се е отметнал, защо не ѝ е писал, или поне да скъса с нея като истински мъж. И то преди да е направил всички тези поразии.

– Хайде не се вълнувай, не се вълнувай – каза мъжът ѝ. Неговият смях звучеше вече малко пресилено.

– Говоря съвсем сериозно. Та не можеше ли да ѝ пише и да ѝ обясни всичко като мъж? И да не се стига до тази трагедия и разни такива. – Изведнъж тя се втрени в мен. – Не знаете ли случайно къде се намира той? – попита тя твърдо и в гласа ѝ звънна метал. – Щом сте приятели от деца, вие трябва да...

– Аз пристигнах в Ню Йорк само преди два часа – отвърнах плахо. Сега не само придворната, но мъжът ѝ, и мисис Силзбърн се бяха вторачили в мен. – Не успях дори да се добера до телефон.

Спомням си, че в този миг пак ме нападна кашлица. Тя беше съвсем непресторена, но трябваше да призная, че аз не се помъчих да я спра или потисна.

– Не лекувате ли тази кашлица? – попита лейтенантът, когато пристъпът отмина.

Но ето че аз отново се разкашлях и – колкото и странно да е – пак без никаква преструвка. Все още седях обърнат назад, но се постарях да се извъртя така, че да се изкашлям по всички правила на приличието и хигиената.

Може би ще внесе известен безпорядък в разказа си, но мисля, че тук трябва да вмъкна един пасаж, за да отговоря на някои натрапчиви въпроси. Първо, защо не слязох от колата? Независимо от всички други съображения, знаех, че тя ще откара цялата компания в дома на родителите на булката и каквито ѝ ценни сведения да получех от убитата от мъка невенчана булка или от разтревожените ѝ (а вероятно и

разгневени) родители, едва ли си заслужаваше заради тези сведения да изпадна в крайно неудобно положение със самото си присъствие у тях. Тогава защо още седях в колата? Защо не скочих от нея, да речем, когато тя спираше при червена светлина на светофара? И най-важното – защо въобще се бях качил в тази кола? Може да се дадат десетки отговори на тези въпроси и всички те, макар и не изчерпателни, ще бъдат що-годе задоволителни. По смятам да отговоря на всички изведнъж, като припомня, че това бе 1942 година, че аз бях двадесет и три годишен новобранец, у когото тъкмо бяха развили стадното чувство, и най-важното – че се чувствах много самотен. В такива случаи, изглежда, човек просто скача в пълна с хора кола и си остава в нея.

Но да се върнем на темата. Спомням си, че докато тримата – придворната, мъжът ѝ и мисис Силзбърн – не сваляха поглед от мен, следейки как кашлям, самият аз поглеждах към дребничкото старче отзад. То все така гледаше неотклонно право пред себе си. Забелязах, едва ли не с чувство на благодарност, че краката му не стигаха до пода. Те ми се сториха като стари, добри приятели.

– С какво се занимава въобще този човек? – попита ме придворната, след като се окопитих от втория пристъп на кашлицата.

– За Сиймор ли става дума? – казах аз.

Тонът ѝ ме накара да си помисля в първия момент, че тя го подозира в нещо крайно подло. Но после чисто интуитивно реших, че е събрала тайно разни биографични данни за него, тоест всички онези незначителни, но за съжаление, биещи на очи факти, които според мен дават съвсем погрешна представа за Сиймор. Например, че като дете в течение на шест години той е бил знаменитост от радиото. Или, да речем, че е постъпил в Колумбийския университет едва петнадесетгодишен.

– Да, за Сиймор – отвърна придворната. – С какво се е занимавал той, преди да постъпи в армията.

И отново в мен проблесна чисто интуитивно усещане, че тя знаеше за него много неща, но по някаква причина не искаше да ги разкрие. Изглежда много добре ѝ беше известно, че преди влизането си в армията Сиймор е преподавал английски език, че е бил преподавател в колеж. Да, преподавател. Поглеждайки я, за миг ми мина и такава неприятна мисъл а дали тя не знае, че съм брат на Сиймор? Но не си струваше да разсъждавам върху това. Аз само я погледнах изпод вежди и отговорих:

– Неговата специалност е лекуване на мазоли.

После се обърнах рязко и се загледах през прозореца. Колата беше спряла и до слуха ми достигна грохот на военни барабани, който се носеше откъм Лексингтън Авеню или откъм Трето авеню.

– Парад! – възкликна мисис Силзбърн.

Намирахме се някъде между Седемдесет и пета и Осемдесета улица. Полицаят, застанал на средата на Медисън Авеню, задържаеше цялото движение на север и на юг. Просто го задържаеше, без да му даде път на изток или на запад. Три-четири коли и един автобус чакаха да ги пусне на юг, но нашата кола беше единствената, която пътуваше към северната част на града. На близкия ъгъл и на страничната улица, водеща към Петото авеню, хората се тълпяха покрай бордюра и явно чакаха да видят отряда войници или милосърдни сестри, или скаути, или каквито и да било, който щеше да тръгне от сборния пункт на Лексингтън Авеню

или Третото авеню.

– О, боже! Само това ни липсваше! – каза придворната.

Аз се обърнах и за малко не си чукнах главата в нейната. Тя се бе навела толкова напред, че почти бе навряла глава между мен и мисис Силзбърн, която също се обърна и я погледна съчувствено, едва ли не с жал.

– Може да седим тук със седмици – каза придворната и проточи шия още по-напред, за да погледне през предното стъкло. – А аз трябваше вече да съм там. Казах на Мюриъл и на майка й, че ще се кача в една от първите коли и след пет минути ще бъда у тях. Господи! Не може ли да се направи нещо?

– И аз трябваше вече да съм у тях – побърза да каже мисис Силзбърн.

– Да, но аз й обещах най-тържествено. Къщата ще бъде пълна с разни смахнати лели и чичовци и съвсем непознати хора и аз й обещах, че ще стоя на пост и ще ги посрещам на нож, само и само да може да се усамоти малко и... – Тук тя се прекъсна. – О, боже! Това е ужасно!

Мисис Силзбърн се усмихна пресилено.

– Боя се, че аз съм една от тези смахнати лелки – каза тя, явно обидена.

Придворната я погледна.

– Ах, извинете. Нямах предвид вас – и се облегна назад. – Просто исках да кажа, че апартаментът им е такъв тесен и ако започнат да се търят разни... Нали разбирате?

Мисис Силзбърн не отвърна нищо, а аз не я погледнах, та не мога да кажа доколко сериозно се бе обидила от думите на придворната. Помня само, че ми направи някак особено впечатление тонът, с който придворната се извини, задето бе изгървала това „смахнати лели и чичовци“. Тя се извини искрено, но без всякакво смущение, нещо повече – без всякаква сервилност, и на мен ми мина през ум, че въпреки цялото й театрално възмущение и парадна дързост в нея действително имаше нещо твърдо и открито – като нож, нещо, което все пак будеше възхищение. (Веднага съм готов да призная, че моето мнение в случая едва ли има някаква стойност. Неведнъж са ми ставали необикновено симпатични хора, които не обичат да прекаляват в извиненията си.) Но работата е там, че в този миг през мен за първи път премина малка вълна на недоволство от младоженеца, едва забележим зародиш на упрек заради необяснимото му отсъствие.

– Да видим не може ли да се направи нещо – каза мъжът на

придворната.

Това беше глас на човек, запазил спокойствие под огъня на неприятеля. Почувствах как той събира сили зад мен, след което неочаквано пхна глава между мен и мисис Силзбърн.

– Ало, шофьора! – каза той властно.

Шофьорът се обади веднага, след което гласът на лейтенанта прозвуча доста по-меко и демократично.

– Колко време смятате, че ще ни държат тук?

Шофьорът се обърна.

– Кажете ми, да ви кажа – отвърна той и пак отправи поглед напред. Беше изцяло погълнат от това, което ставаше на кръстовката.

Преди минутка някакво момченце с полуспаднало червено балонче бе изскочило на забранения и очистен от минавачи сектор. Сега баща му го мъкнеше към тротоара, като на два пъти го удари с юмрук по гърба. Тълпата изрази с викове и дюдюкания справедливото си негодуване от тази постъпка.

– Видяхте ли как се отнася този човек със собственото си дете? – каза мисис Силзбърн, обръщайки се към всички ни.

Никой не й отговори.

– Дали да не попитаме полията колко време ще ни държат тук? – попита лейтенантът шофьора. Той все още седеше силно наведен напред. Очевидно не беше доволен от лаконичния отговор на първия си въпрос. – Ние всички бързаеме, разбирате ли. Не можете ли да го попитате дълго ли ще ни държат тук?

Без да се обръща, шофьорът нагло сви рамене. Но все пак изключи мотора и слезе от колата, тръшвайки силно вратата след себе си. Той имаше неугледен вид и приличаше на бик; носеше непълна шофьорска униформа – черен костюм от серж, но без фуражка.

Бавно, с много нехайна – за да не кажем нахална – походка той измина няколко крачки до пресечката, където дежурният полицаи даваше своите нареждания. Дватамата започнаха някакъв безкраен разговор (чух как придворната изпухтя тежко зад мен). Изведнъж шофьорът и полията избухнаха в неударим смях. Човек би рекъл, че не водят сериозен разговор, а си разправят мръсни вицове. После шофьорът все още смейки се, махна приятелски на полията и тръгна – пак така бавно – към колата. Той влезе, затръшна вратата, извади цигара от пакета върху поставицата пред себе си, затъкна я на ухото си и тогава, едва тогава, се обърна към нас да съобщи:

– И той нищо не знае. Ще трябва да чакаме, докато мине парадът. –

Той ни хвърли безразличен поглед. – Тогава ще можем да продължим. – Обърна се напред, взе цигарата от ухото си и я запали.

От задната седалка полетя тежката въздишка на придворната – израз на отчаяние и обида. После настъпи пълна тишина. За първи път от няколко минути насам погледнах дребното старче с незапалената пура. Това бавене очевидно никак не го тревожеше. Той изглежда си бе установил строго определена норма на поведение, когато седи на задната седалка на кола – независимо дали колата е в движение, спряла или пък (човек и това би помислил) излита от някой мост в реката. Удивително проста система: само седиш съвършено изправен, поддържащ разстояние от осем пръста между цилиндъра и тавана на колата и гледаш строго и неизменно към предното стъкло. И ако Смъртта, – а тя вероятно през цялото време седеше на капака на мотора, – ако Смъртта по някакво чудо влезе през стъклото и те повика, просто ставаш и тръгваш с нея – строг, но спокоен. Не е изключено да вземеш и пурата със себе си, особено ако е хаванска.

– Какво ще правим? Нима ще седим тук като пънове? – каза придворната. – Аз умирам от жегата.

Ние с мисис Силзбърн се обърнахме тъкмо навреме, за да забележим, че тя погледна мъжа си – за пръв път откакто бяхме седнали в колата.

– Не можеш ли да се помръднеш мъничко? – каза му тя. – Така съм притисната, че едва дишам.

Лейтенантът се засмя и разпери изразително ръце.

– Та аз седя едва ли не на калника, душичке – каза той.

Тогава с възмущение, примесено с любопитство, придворната изгледа другия си съсед, който, решил сякаш да ме развесели, заемаше много повече място, отколкото му бе нужно. Между дясното му бедро и страничната облегалка имаше цели четири пръста. Придворната несъмнено забеляза това, но въпреки цялата си дързост, не посмя да каже нищо на това дребно човече със странен вид. Тя се обърна отново към мъжа си.

– Можеш ли да ми дадеш една цигара? – рече тя нервно. – Невъзможно ми е да извадя моите – така са ме сплескали.

При думата „сплескали“ тя обърна глава и стрелна с многозначителен поглед дребничкия виновник за престъплението, узурпирал мястото, което според нея и принадлежеше по право. Но той си оставаше напълно неуязвим. Продължаваше да гледа право пред себе си в предното стъкло на колата. Придворната погледна мисис Силзбърн и вдигна

изразително вежди. В отговор на лицето на мисис Силзбърн се появи изражение, пълно с разбиране и съчувствие. В това време лейтенантът прехвърли цялата тежест на тялото си върху левия си бут, тоест бута откъм прозореца, и извади от десния джоб на парадните си панталони пакет цигари и кибрит. Жена му си взе цигара и той начаса ѝ подаде огън. Мисис Силзбърн и аз наблюдавахме запалването на цигарата като някакво малко чудо.

– О, извинете – сети се лейтенантът и поднесе пакета към мисис Силзбърн.

– Благодаря, не пуша – отвърна бързо тя, едва ли не със съжаление.

– Вие, редник? – подаде той пакета към мен след едва забележимо колебание.

Откровено казано, на мен ми хареса това, че той си наложи да ми предложи цигара, че елементарната учтивост победи пагона, но въпреки това му отказах.

– Може ли да видя кибрита ви? – попита мисис Силзбърн с необикновено плахо, почти детско гласче.

– Този ли? – каза лейтенантът и подаде с готовност кибрита.

Мисис Силзбърн заразглежда внимателно кибрита, а и аз го погледнах с интерес. На горната страна със златни букви върху червен фон бе написано: „Този кибрит е откраднат от дома на Боб и Еди Бъруик.“

– Чудесно! – възкликна мисис Силзбърн и заклати глава. – Наистина чудесно!

Аз бърчих лице, уж не можех да прочета надписа без очила, и зяпах най-невъзмутимо в кибрита. На мисис Силзбърн явно не ѝ се щеше да го върне на собственика му. Когато най-после му го даде и лейтенантът закопча капачката на горния си джоб, тя каза:

– Никога не съм виждала такъв кибрит. – Обърнала се цяла назад, тя гледаше с нежност горния джоб на лейтенанта.

– Миналата година си поръчахме цял куп такива – каза той. – Няма да повярвате колко кибрит се икономисва по този начин.

Жена му го погледна или по-скоро изгледа.

– Не сме ги поръчали за това – тросна се тя и като хвърли на мисис Силзбърн поглед, означаващ: „Нали ги знаете мъжете“, добави: – Не зная, но мисля, че хваща окото. Пошличко, но все пак хваща окото. Не зная.

– Напротив, чудесно! Не съм виждала никъде.

– Всъщност не е дори и оригинално. Кой ли вече няма такъв кибрит. Да ви кажа право, тази идея ми внушиха майката и бащата на

Мюриъл. Къщата им е пълна с такива кибрити. – Тя всмукна дълбоко от цигарата и продължавайки да говори, заизпуска малки, откъслечни клъбца дим. – Чуйте, те са чудесни хора. Затова цялата тази история просто ме убива! Защо такива неща не се случват на разни гадове, а непременно на порядъчни хора? Ето това не мога да разбера. – И тя погледна мисис Силзбърн, като че ли очакваше от нея отговор на въпроса.

Мисис Силзбърн се усмихна – усмивка едновременно светска, тъжна и загадъчна, усмивка на Джоконда, седнала на отваряща се седалка.

– Да, и аз често съм си задавала този въпрос – каза замислено тя. После някак неопределено добави: – Знаете ли, майката на Мюриъл е най-малката сестра на покойния ми съпруг.

– Така ли? – каза с интерес придворната. – В такъв случай вие сама знаете какви хора са. – Тя протегна изключително дългата си ръка пред мъжа си и изтърси пепелта от цигарата в пепелника под прозореца. – Искрено казано, аз почти не съм срещала в живота си такъв интелигентен човек като нея. Тя чете всичко, което излиза на бял свят, разбирате ли! Боже мой, да бих могла да прочета поне една десета от това, което тази жена е прочела и забравила вече, щях да бъда предоволна! И преподавателка е била, и във вестник е работила, и дрехите сама си шие, и цялата късна работа върши! А как готви! Фантастично! Да ви кажа право, това е най...

– А тя одобрява ли този брак? – прекъсна я мисис Силзбърн, – Питам, защото отсъствах няколко месеца – бях в Детройт. Зълва ми почина внезапно и аз...

– Тя е прекалено възпитана, за да каже каквото и да било – обясни придворната. – Не, тя е... как да ви кажа, твърде деликатна. – Тук придворната се замисли. – Всъщност тази сутрин за първи път я чух да възроптае по този повод. И то само защото беше много обезпокоена за горката Мюриъл, – Тя отново протегна ръка и изтърси цигарата си.

– А какво каза тя тази сутрин? – попита жадно мисис Силзбърн.

Придворната се замисли.

– Всъщност нищо особено – отвърна тя. – Искам да кажа, нищо злобно или обидно, или нещо такова. Каза само, че според нея Сиймор е потенциален хомосексуалист и че в действителност той се страхува от брака. Но, разбирате ли, не го каза със злоба или нещо такова. Просто се изказа, и то, както виждате, съвсем интелигентно. Ами тя години наред вече ходи на психоаналитик. – Придворната погледна мисис Силзбърн. – Това не е тайна. Мисис Федър сама би ви го казала, тъй че аз не издавам никаква тайна.

– Зная, зная – побърза да каже мисис Силзбърн. – Тя за нищо на света...

– Разбира се – продължи придворната, – тя не е от тези, които приказват наизуст, знае какво говори. И все пак никога, никога не би казала подобно нещо, ако горката Мюриъл не беше – как да се изразя – така убита, изобщо в такова състояние. – Тя поклати мрачно глава. – Боже! Да бяхте видели горкото дете.

Несъмнено, тук би трябвало да прекъсна разказа и да опиша как реагирах мислено на най-съществените изказвания на придворната. Но предпочитам да оставя засега нещата така, стига читателят да потърпи заедно с мен.

– А какво друго каза тя? – попита мисис Силзбърн. – Имам предвид Реа. Каза ли нещо друго?

Аз не гледах към нея – не можех да откъсна очи от придворната, – но за миг ми се стори, че мисис Силзбърн още малко ще седне в скута ѝ.

– Нищо... да, почти нищо – поклати замислено глава придворната. – Нали ви обясних, тя не би казала нищо, особено пред толкова хора, ако горката Мюриъл не беше така безумно разстроена. – Тя пак изтърси цигарата си. – Добави само, че този Сиймор несъмнено е шизофреничен тип и че ако човек гледа трезво на нещата, за Мюриъл е дори по-добре, че е станало така. Разбира се, аз съм напълно съгласна с това, но не съм сигурна дали Мюриъл е съгласна. Той така я е побъркал, че тя не знае на кой свят се намира. Затова съм толкова...

Но тук тя бе прекъсната. От мен. Помня, че гласът ми трепереше – както винаги, когато съм крайно неспокоен.

– Как е стигнала мисис Федър до извода, че Сиймор е потенциален хомосексуалист и шизофреничен тип? Всички погледи, не, всички прожектори – на придворната, на мисис Силзбърн, дори на лейтенанта – се насочиха към мен.

– Какво? – попита придворната рязко, дори малко враждебно.

И отново за секунда ми мина мисълта: тя знае, че съм брат на Сиймор.

– Как е стигнала мисис Федър до извода, че Сиймор е потенциален хомосексуалист и шизофреничен тип?

Придворната ме погледна втренчено, после изсумтя изразително. Тя се обърна към мисис Силзбърн и каза с безкрайна ирония:

– Как мислите вие, може ли да бъде нормален човек, който забърква такава каша като днешната? – И повдигна вежди в очакване на отговор. – Как мислите? – повтори тя тихо-тихо. – Питам вас. А този

господин нека слуша.

Отговорът на мисис Силзбърн беше самата деликатност, самата честност.

– Не, решително не – отвърна тя.

Внезапно ме обзе неудържимо желание да скоча от колата и да хукна с все сили накъдето ми очи видят. Но, доколкото си спомням, когато придворната се обърна към мен, аз все още седях на мястото си.

– Слушайте – подзе тя с търпеливия тон на учителка, която говори на дете не само изостанало, но и вечно сополиво. – Не зная доколко умеете да преценявате хората. Но кой нормален човек пред самата сватба държи годеницата си цяла нощ да ѝ плещи глупости – че бил премного щастлив и затова не можел да се ожени, че тя трябвало да отложи сватбата, докато той се успокои, иначе нямало да се яви? И когато тя му обяснила като на дете, че всичко е отдавна уредено и подготвено, че баща ѝ е похарчил куп пари и се е претрепал, за да уреди и прием, и всичко, че ще ѝ дойдат роднини и приятели от всички краища на страната – след тези обяснения той казва, че много съжалява, но не може да се ожени, докато се чувства така безумно щастлив. Изобщо пълен идиотизъм! Размърдайте си сега мозъка, ако нямате нищо против. Кажете ми така ли постъпва нормален човек? Така ли постъпва разумен човек? – В гласа ѝ вече звучаха пискливи нотки. – Или така постъпва човек, който е за лудницата? – Тя ме изгледа строго и понеже аз си замълчах – нито се защитих, нито се предадох, – отпусна се тежко на облегалката и каза на мъжа си:

– Дай ми още една цигара, моля ти се. Тази ще ме изгори. – Тя му подаде горящата угарка и той я угаси. После ѝ поднесе пакета. – Не, запали ми я ти – каза тя. – Аз вече нямам сили.

Мисис Силзбърн се прокашля.

– Според мен – каза тя – по-добре, че е станало така, това е просто късмет.

– Не, аз ви питам – обърна се към нея придворната с нови сили, като пое запалената цигара от ръката на мъжа си. – Така ли постъпва нормален човек? Нормален мъж? Или това е постъпка било на недорасъл, било на някакъв психопат, на някакъв налудничав тип?

– Господи, не зная какво да кажа. Според мен по-добре, че е станало така, това е просто...

В този миг придворната се изопна и изпусна дим от носа си.

– Оставете, не е там работата. Не е нужно да ми казвате това. – Тя се обръщаше към мисис Силзбърн, но в действителност водеше

разговор с мен, така да се каже чрез посредник. – Гледали ли сте в някой филм...? – попита тя, назовавайки с псевдонима ѝ една доста известна по онова време, а сега, в 1955 година, много прочута киноактриса.

– Да – отвърна оживено мисис Силзбърн и млъкна в очакване.

Придворната кимна.

– Добре – каза тя. – А забелязали ли сте случайно, че тя се усмихва някак на една страна? Като че ли само с единия край на устата. Не е трудно да се забележи, ако внимателно...

– Да, да, забелязала съм – каза мисис Силзбърн. Придворната дръпна от цигарата си и ми хвърли бегъл поглед.

– Така. Оказва се, че тя има нещо като частична парализа – каза тя, изпускайки дим при всяка дума. – И знаете ли как я е получила? Този ваш нормален Сиймор я ударил така, че се наложило да ѝ направят девет шева. – Тя се пресегна (вероятно поради липса на по-добри режисьорски указания) и отново изгърси цигарата си.

– Може ли да попитам откъде сте научили това? – казах аз. Устните ми потрепваха като два глупака.

– Може – отвърна тя, гледайки не мен, а мисис Силзбърн. – Майката на Мюриъл го спомена – само преди два часа, когато Мюриъл едва не си изплака очите – Сега тя ме погледна. – Този отговор задоволява ли ви? – Неочаквано тя премести букета от лявата в дясната си ръка. Това бе единствената естествена проява на нервност, която забелязах в нея. – Между другото, за ваше сведение, знаете ли кой според мен сте вие? – каза тя и ме погледна в очите. – Според мен вие сте брат на въпросния Сиймор. – Тя млъкна за малко и тъй като аз не казах нищо, добави: – Вие дори приличате на него, ако се съди по глупавата му снимка, пък и аз случайно зная, че брат му трябваше да дойде на сватбата. Някой, мисля сестра му, беше уведолил Мюриъл за това. – Тя не свалеше очи от мен. – Братът сте, нали? – попита тя направо.

Гласът ми ще да е прозвучал пресипнало, когато отговорих:

– Да. – Лицето ми гореше, но в известен смисъл аз не се чувствах толкова самотен, колкото рано следобед, когато слязох от влака.

– Знаех си аз – каза придворната. – Не съм толкова глупава, да не мислите. Още щом седнахте в колата, разбрах кой сте. – Тя се обърна към мъжа си. – Не ти ли казах, че това е брат му, още щом седна в колата? Не ти ли казах?

Лейтенантът се понамести.

– Да, май че каза... да, да, каза – отвърна той. – Разбира се, че каза.

И без да гледа мисис Силзбърн, човек можеше да почувства с какво

внимание следеше тя развоя на събитията. Погледнах крадешком покрай нея към петия пътник – дребничкото старче – да видя дали е все така безучастен. Да, промяна нямаше. Никога човешкото безразличие не ми е доставяло такова удоволствие.

Придворната пак ме зачеса:

– За ваше сведение, аз зная също, че брат ви съвсем не е специалист по лекуване на мазоли. Не се правете на толкова хитър. Случайно зная, че милион години е играл ролята на Били Блек в програмата „Какво умно дете“.

Най-неочаквано мисис Силзбърн се намеси активно в разговора.

– Радиопрограмата ли? – попита тя и аз усетих как ме поглежда с нов, повишен интерес.

Вместо да й отговори, придворната ме запитва:

– А вие кой бяхте? Джорджи Блек?

Смесицата от грубост и любопитство, в гласа ѝ не само ми беше забавна, но ме и обезоръжи.

– Не, Джорджи Блек беше другият ми брат, Уолт – отвърнах аз само на втория ѝ въпрос.

– Изглежда, това е някаква тайна или дявол знае що – каза тя на мисис Силзбърн, – но този човек и брат му Сиймор са излизали пред радиото под фалшиви имена. Семейство Блек!

– Успокой се, душичке, успокой се – каза лейтенантът малко нервно.

– Няма да се успокоя – тросна се тя и отново, противно на всякаква логика, в мен трепна нещо като възхищение от нейната твърдост, била тя желязна или стоманена, – Казват, представете си, че брат му бил невероятно умен. Постъпил в университета едва ли не на четиринайсет години и разни такива. Но ако след всичко това, което направи днес с момичето, такъв човек може да се нарече умен, тогава аз съм Махатма Ганди. Не се хващам аз на такива приказки. Просто ми се повдига, като си помисля!

В тази минута се почувствах още по-неудобно. Някой изучаваше внимателно лявата, тоест незащитената част от лицето ми. Това бе мисис Силзбърн. Тя трепна, когато ненадейно се обърнах към нея.

– Извинете, а вие не бяхте ли Бъди Блек? – попита тя и нотката на уважение в гласа ѝ ме накара да си помисля за миг, че тя ей сега ще ми подаде автоматична писалка и подвързано с кожа албумче за автографи. При тази мисъл ми стана съвсем неудобно – ако не за друго, то защото от разцвета на моята доходна кариера бяха изминали вече девет-десет

години. – Питам ви – продължи тя, – понеже мъжът ми никога не пропускаше вашите пре...

– Ако искате да знаете – прекъсна я придворната, – за мен това беше най-отвратителната радиoproграма. Ненавиждам такива вундеркинди. Ако моето дете един ден...

Не можахме да чуем края на изречението. Прекъсна я – съвсем неочаквано и решително – най-пронизителният, най-оглушителният, най-фалшивият тръбен вой в ми мажор, който бях чувал някога. Всички в колата буквално подскочиха. И в този миг се зададе духов оркестър с барабани – сто, а може би и повече моряци, напълно лишени от музикален слух. Едва ли не с престъпно нехайство те изтезваха националния химн. Мисис Силзбърн веднага си запуши ушите – и добре направи.

Бяха изминали само няколко секунди, а ми се стори, че този невъобразим вой продължава цяла вечност. Само гласът на придворната би могъл да го надмogne – друг и не би се опитал. И когато тя се опита, имахме чувството, че крещи с пълно гърло, но някъде много отдалече, може би чак от трибуните на стадиона „Янки“.

– Повече не мога да издържам! – викаше тя. – Да слизаме и да потърсим някъде телефон! Трябва да се обадя на Мюриъл и да ѝ кажа, че сме били възпрепятствани. Иначе момичето ще се побърка.

В това време ние с мисис Силзбърн наблюдавахме през предното стъкло как настъпва местният Армагедон, но сега отново се обърнахме с лице към нашия командир, а може би и спасител.

– На Седемдесет и девета улица има едно кафене на Шрафт – изрева придворната в лицето на мисис Силзбърн. – Да идем да прием по една сода, хем и аз ще се обадя по телефона. Там поне има климатична инсталация.

Мисис Силзбърн закима въодушевено и с движение на устните си каза: „Да“.

– Вие също идвате! – извика ми придворната.

Помня, че с някаква необикновена готовност извиках в отговор непривичната за мен дума: „Дадено“. (И до ден днешен ми е трудно да си обясня защо придворната включи и мен в числото на тези, които трябваше да напуснат кораба. Може би просто се е ръководила от вродено чувство за дисциплина и ред, присъщо на всеки истински командир. А може би е изпитала смътно, но непреодолимо желание да свали на брега всички – без изключение. Това, че аз така невероятно бързо приех поканата, може да се обясни много по-лесно. Ще ми се да помисля, че се касае всъщност за някакъв религиозен порив. В някои

манастири на будистката секта Зен съществува едно основно правило – може би единственото, което изисква безпрекословно подчинение: ако някой монах извика на друг „хей!“, другият е длъжен, без да мисли, да отговори „хей!“)

След това придворната се обърна и за първи път заговори на дребното старче. За мое най-голямо удоволствие то продължаваше да гледа право пред себе си, сякаш наоколо му нищо не се бе променило ни на йота. И продължаваше да стиска между двата си пръста незапалената хаванска пура. Било защото той явно не забелязваше невъобразимия грохот на минаващата музика, било защото всеки се ръководи от неизменната максима, че човек над осемдесет години или е глух, или ако чува, чува зле, придворната доближи устни до ухото му и каза – по-право изкрещя в него:

– Смятам да слезем от колата. Ще потърсим някъде телефон, а може и да пийнем нещо разхладително. Ще дойдете ли с нас?

Старчето реагира мигновено и просто очарователно. Първо погледна придворната, после всички нас и накрая се ухили. Една лъчезарна усмивка, независимо от това, че бе съвсем безсмислена и че зъбите му явно бяха изкуствени. Той пак погледна въпросително придворната, запазвайки чудната си усмивка. По-точно той я погледна така, като че ли очакваше тя или някой от нас да му подаде кошница, пълна с лакомства.

– Струва ми се, че той не чува душичке – извика лейтенантът.

Жена му кимна и отново сложи високоговорителя си на ухото на старчето. С достойна за похвала гласовитост тя повтори поканата. И старчето – с вида си поне – отново изрази готовност за всичко – дори да изтича до Ийст Ривър и да се окъпе в нея. Но все пак човек оставаше с впечатлението, че той не е чул нито дума от казаното. И в този миг той потвърди това.

Като хвърли широка усмивка на всички ни, вдигна ръката, в която държеше пурата, и посочи многозначително с пръст право устата си, после ухото. Направи това по такъв начин, като че ставаше дума за някакъв рядък виц, който държеше да сподели с нас.

В този момент мисис Силзбъرن почти подскочи – знак, че е разбрала неговата пантомима. Тя дръпна придворната за копринения ръкав и извика:

– Сетих се! Той е глухоням. Това е чичото на бащата на Мюриъл.

На устните на придворната се оформи възклицанието „О!“ Тя се обърна към мъжа си и изкрещя:

– Имаш ли писалка и хартия?

Докоснах я по ръката и извиках, че аз имам.

Припряно, като че всяка секунда ни беше скъпа, измъкнах от вътрешния си джоб тефтерче и парче молив, които бях реквизирил неотдавна от чекмеджето на бюрото в ротната канцелария във форт Бенинг.

На едно листче – някак прекалено четливо – написах: „Парадът ще ни задържи неопределено време. Искаме да потърсим телефон и да прием нещо разхладително. Ще дойдете ли с нас?“ После стъгнах листчето на две и го подадох на придворната, която го прочете и предаде на дребничкия старец. Той го прочете ухилен, погледна ме и усилено закима с глава. Реших, че това е изчерпателен и напълно красноречив отговор, но той махна с ръка към мен и разбрах, че иска да му подам тефтерчето и молива. Подадох му ги, без да поглеждам придворната, която на вълни, на вълни излъчваше нетърпение. Старчето намести много внимателно тефтерчето и молива на коленете си, застина така, явно събирайки мислите си, после, почти все със същата усмивка, вдигна молива. Много неуверено моливът започна да се движи. Накрая бе сложена акуратна точка. След това с изключително сърдечно кимане тефтерчето и моливът ми бяха върнати. Още пресните букви гласяха: „С удоволствие.“ Придворната погледна през рамото ми бележката и издаде звук, подобен на пръхтене, но аз веднага обърнах лице към великия писател и се постарах да покажа с изражението си, че всички ние веднага можем да различим една истинска поема и сме му много благодарни.

Един по един слязохме от колата – изоставен кораб – наред Медисън Авеню в морето от нагрят, размекнат асфалт. Лейтенантът се забави малко, за да уведоми шофьора за нашия бунт. Помня много добре, че парадът все още продължаваше и грохотът на оркестъра не стихваше нито за миг.

Придворната и мисис Силзбърн ни поведоха към кафенето на Шрафт. Като някоя разузнавателна двойка те закрачиха по източната страна на Медисън Авеню в южна посока. Лейтенантът завърши своя доклад пред шофьора и ги догони. По-право почти ги догони, защото остана малко зад тях, за да извади незабелязано портфейла си и провери колко пари има.

Ние с чичото на бащата на булката бяхме ариергардът. Дали защото разбра интуитивно моите приятелски чувства към него или просто защото имах тефтерче и молив, но той сякаш не вървеше редом с мен, а по-скоро се бе лепнал за мен. Дъното на чудесния копринен цилиндър едва достигаше до рамото ми. Аз вървах сравнително бавно, съобразявайки се с неговите ситни крачки. След една-две пресечки ние вече

бяхме изостанали доста зад другите. Но това съвсем не ни разтревожи. Помня, че от време на време двамата се попоглеждахме с някакво идиотско изражение на задоволство от това, че сме заедно.

Когато със спътника ми стигнахме до въртящата се врата на кафенето на Шрафт, оказа се, че придворната, мъжът ѝ и мисис Силзбърн ни чакат там вече няколко минути. Една тясно сплотена и както ми се видя доста войнствено настроена група. Те разговаряха нещо, но млъкнаха, когато нашата така разнородна двойка се доближи до тях. В колата само преди няколко минути, когато гърмеше военната музика, общото притеснение, бих казал дори общото нещастие, сплотяваше, поне наглед, нашата група – както обикновено става с туристическа група, изненадана от проливен дъжд сред развалините на Помпей. Но когато приближихме със старчето входа на кафенето, стана ни безпощадно ясно, че дъждовната буря е стихнала.

Аз и придворната се погледнахме като познати, на които обаче срещата не е приятна.

– Затворено поради ремонт – каза тя студено, гледайки ме в очите. Без думи, но съвсем ясно тя ми даваше да разбере, че съм излишен и в този миг, без да има някаква сериозна причина за това, аз се почувствах откъснат от всички хора – такава страшна самота още не бях изпитал този ден. И някак изведнъж – трябва да отбележа това – отново ме нападна кашлицата. Извадих носната си кърпа от джоба на панталоните.

Придворната се обърна към мисис Силзбърн и мъжа си:

– Тук някъде се намира кафене „Лонгчамп“ – каза тя, – но къде точно, не зная.

– И аз не го зная – обади се мисис Силзбърн.

Тя сякаш бе готова да се разплаче. По челото и горната ѝ устна през плътния слой грим бе избила пот. Под лявата си мишница тя стискаше черна лачена чанта. Стискаше я, като че това бе любимата ѝ кукла, а самата тя – крайно нещастно, нескопосно начервено и напудрено момиче, избягало от къщи.

– Сега вече за нищо на света не можем да вземем такси – каза унило лейтенантът.

Той също изглеждаше много зле. Фуражката му на летец герой стоеше жестоко нелепо на това бледо, запотено, далеч не дръзко лице. Спомням си, че ми идваше да я перна от главата му или поне да я пооправя някак, че да не изглежда толкова наперена – подобно желание човек изпитва например на детско тържество, където непременно ще се случи някое изключително грозно хлапе с книжна шапка, която затиска

или едното, или и двете му уши.

– Господи, какъв ден! – възкликна придворната. Венчето ѝ от изкуствени незабравки се беше изкривило настрана, а тя бе цялата мокра, но според мен истински пострадала бе нейната, тъй да се каже, най-несвойствена принадлежност – букетът гардений. Тя все още го държеше разсеяно в ръцете си. Но той очевидно не можеше да издържи на това изпитание. – Какво ще правим сега? – попита тя с неприсъщо за нея отчаяние. – Не можем да вървим пеша дотам. Тя живее едва ли не в Ривърдейл. Никой нищо ли не може да измисли? – Тя погледна първо мисис Силзбърн, после мъжа си и накрая – вероятно с последна надежда – мен.

– Аз живея наблизко – изтърсих някак нервно, – Само на една пряка отгук.

Помня, че изрекох това прекалено високо. Може дори да съм крещял, не зная.

– Апартаментът е мой и на брат ми. Докато сме в армията, използва го сестра ни, но сега тя не е тук. Тя служи в женските спомагателни и замина някъде. – Погледнах придворната, или по-точно погледнах малко над нея. – Оттам поне ще можете да се обадите по телефона. Освен това апартаментът има климатична инсталация, тъй че можем да се поразхладим и да си поемем дъх.

Придворната, мисис Силзбърн и лейтенантът останаха като гръмнати от тази покана, но щом се свързеха, започнаха нещо като консултация – само с очи, – която обаче не даде никакви видими резултати. Тогава придворната реши да действа. След като напразно се мъчи да разбере по очите мнението на другите, тя се обърна направо към мен:

– Казахте, че имате телефон?

– Да. Освен ако сестра ми не е поискала да го изключат, но не ми се вярва.

– А откъде сме сигурни, че вашето мило братче няма да е там?

Главата ми така бе пламнала, че никак не бях помислил за тази възможност.

– Смятам, че няма да е там. Разбира се, всичко е възможно – все пак този апартамент е и негов, но мисля, че няма да е там. Дори съм сигурен.

Придворната ме гледаше втрещено, но не сърдито – ако едно дете не сваля поглед от теб, това не значи, че те гледа сърдито. Тя се обърна към мъжа си и мисис Силзбърн и каза:

– Тогава да вървим. Поне ще мога да се обадя по телефона.

Те кимнаха в знак на съгласие. Мисис Силзбърн дори си спомни своя кодекс по етикеция, в който не липсваше и правило как се отговаря на покана, направена пред входа на кафене. През размякнатия от слънцето слой грим проби лека, изискана усмивчица, предназначена за мен. Помня, че много се зарадвах на тази усмивка.

– Хайде да вървим, да се махаме от това слънце – каза нашият командир. – Ох, какво да правя с това чудо? – И не дочакала отговора, тя пристъпи към бордюра и без всякакъв сантиментализъм захвърли букета гардении.

– Води ни сега, Макдъф – обърна се тя към мен. – Ние ще те следваме. Ще кажа само по-добре да го няма там. Иначе ще го убия този копелдак. – Тя погледна мисис Силзбърн. – Извинявайте за израза, но аз говоря съвсем сериозно.

Подчиних се на заповедта и ги поведох кажи-речи развеселен. След миг от лявата ми страна във въздуха изникна копринен цилиндър и моята лична, макар и неофициална охрана ми се ухили отдолу. За момент дори помислих, че той ей сега ще пхне ръка в моята.

Тримата мои гости и единственият ми приятел останаха в преддверието, докато пооправя набързо апартамента.

Всички прозорци бяха затворени, а климатичната инсталация изключена и когато поех въздух, стори ми се, че дишам, заврял глава в джоба на някоя стара кожена шуба. Тишината в апартамента се нарушаваше само от пресекащото мъркане на стария хладилник, който бяхме купили със Сиймор втора ръка. Със своята момичешка, военно-морска небрежност сестра ми Бу Бу бе забравила да го изключи. От безпорядъка в апартамента личеше, че доскоро го е заемала млада морячка. На дивана бе захвърлен униформен син жакет на мичман от женската спомагателна служба. На ниската масичка пред дивана стоеше отворена кутия шоколадови бонбони, от които половината бяха изядени, а останалите – повече или по-малко наченати, очевидно за опит. На бюрото, сложена в рамка, се мъдреше снимка на млад мъж с много решителен вид, когото не познавах. А всички пепелници в къщата цъфтяха от натъпканите в тях книжни салфетки за чистене на лице и начервени угарки. В кухнята, спалнята и банята не влязох, а само надникнах, за да проверя дали Сиймор не се е скрил случайно някъде. От една страна, чувствах се отмалял и отпуснат. От друга, предстоеше ми сума работа: да вдигна шорите, да пусна климатичната инсталация, да опразня препълнените пепелници. На всичко отгоре останалата част от компанията нахълта почти непосредствено след мен.

– Тук е по-горещо, отколкото навън – каза придворната вместо поздрав.

– Извинете само за минутка – казах аз. – Не успях да включа климатичната инсталация.

Бутонът за включване беше заял и аз се залових припряно да го оправям. Докато се занимавах с него – все още не свалил шапката си – останалите оглеждаха подозрително стаята. Наблюдавах ги крадешком. Лейтенантът пристъпи към бюрото и се загледа в стената над него, където с брат ми от сантиментални подбуди бяхме окачили предизвикателно няколко големи лъскави снимки. Мисис Силзбърн седна (другояче не можеше и да бъде, помислих аз) в единственото кресло, на което някога спеше моят покоен булдог; по време на нощните си кошмари той бе олигавил и прогризал до немай къде страничните облегалки, тапицирани с мръсен плюш. Чичото на бащата на булката – моят най-верен приятел – изчезна безследно някъде. И придворната сякаш пропадна вдън земя.

– Ей сега ще ви дам нещо за пиене – казах аз неспокоен, като все

още се мъчех да оправя бутона на климатичната инсталация.

– Предпочитам нещо студено – обади се познат глас.

Обърнах се кръгом и видях, че тя се бе изтегнала на дивана – затова нейната вертикала бе изчезнала от зрителното ми поле.

– След малко ще се възползвам от вашия телефон – предупреди ме тя, – но в това състояние дори не мога да си отворя устата. Цяла изгарям. Чак езикът ми е пресъхнал.

Най-неочаквано климатичната инсталация заработи и аз отидох към средата на стаята и застанах между дивана и креслото на мисис Силзбърн.

– Не зная какво има за пиене – казах. – Още не съм погледнал в хладилника, но сигурно...

– Донесете каквото и да е – прекъсна ме от кушетката придворната, която вечно говореше от името на всички. – Само да е мокро. И студено. – Токовете на обувките ѝ опираха върху ръкава на жакета на сестра ми. Ръцете си бе кръстосала на гърдите. А под главата си бе подложила възглавница. – Сложете лед, ако има – добави тя и затвори очи.

След като ѝ хвърлих кратък, но убийствен поглед, наведох се и тактично изтеглих жакета на Бу Бу изпод краката ѝ. Вече се канех да изляза от стаята, за да изпълня задълженията си на домакин, но тъкмо тръгнах и ме заговори лейтенантът, който все още стоеше пред бюрото.

– Отде имате тези снимки? – попита той.

Отидох при него. На главата ми все още стоеше огромната военна фуражка. Просто не се сещах да я сваля. Застанал малко зад лейтенанта, погледнах снимките на стената. Обясних му, че това са предимно снимки на деца, участвали в програмата „Какво умно дете“ по времето, когато ние със Сиймор излизахме в това предаване.

Лейтенантът ме погледна.

– Каква е тази програма? Никога не съм чувал за нея. Детско предаване или що? Въпроси и отговори?

Не, не се лъжех: незабелязано, но настойчиво в тона му се промъкна оттенък на военщина. Освен това стори ми се, че поглежда към фуражката ми. Свалях я и казах:

– Не, не съвсем. – В мен изведнъж заговори семейната гордост. – Предаването имаше такъв характер, преди брат ми Сиймор да участва в него. И всичко тръгна горе-долу по старому, когато той престана да излиза. Но при него нещата бяха съвсем различни. Той бе превърнал програмата в нещо като детска дискусия.

Лейтенантът ме погледна с повишен интерес.

– А вие участвахте ли? – попита той.

– Да.

От другия край на стаята, от невидимото прашно убежище – кушетката – долетя гласът на придворната.

– Как ли не бих пунала мое дете да участва в тия идиотски програми! Или да играе на сцена. Въобще да се занимава с такива глупости. Ще умра, но няма да позволя децата ми да се излагат пред публика! На такива деца целият им живот се обърква. Стига им само това, дето вечно ги показват и рекламират – питайте който щете психиатър. Може ли такава дете да има нормално детство, питам ви аз.

Изведнъж пред погледа ми изскочи главата ѝ с килнатото венче, сякаш кацнала на облегалката на дивана, и устреми поглед в мен и лейтенанта.

– Погледнете вашия брат – това е резултатът – каза главата. – Изпорчено ли ти е веднъж детството, много има да чакаш да се оправяш като пораснеш. Никога няма да свикнеш да се приспособяваш към нормалните хора. Точно това каза мисис Федър там, в оная глупава спалня. Точно това! Брат ви никога няма да се приспособи към когото и да е било. Очевидно той само може да докарва хората до такова състояние, че после да им шият физиономията. Той е абсолютно непригоден било за брак, било за що-годе нормален живот. Всъщност точно това каза и мисис Федър. – Главата стрелна с поглед лейтенанта. – Така ли беше Боб? Каза ли го тя или не? Кажете си право.

Тук се чу не гласът на лейтенанта, а моят. Устата ми беше пресъхнала, избиваше ме пот чак в слабините. Казах, че хич не ми пука какво дрънка мисис Федър за Сиймор. И какво мислят разни професионални дилетантки или любителки и тям подобни кучки. Казах, че още от десетгодишна възраст Сиймор е бил обсъждан от какви ли не – от дипломирани философи до интелигентни прислужници в мъжките клозети. И че те биха имали право, ако Сиймор беше някой, който се фука с високата си интелигентност. Но той мразеше да се показва. За предаванията в сряда тръгваше, сякаш предстоеше собственото му погребение. Седи до теб в автобуса или метрото и през целия път зъб не обелва, ей богу! Казах, че всички тези проклетници – разни евтини критици и драскачи – знаеха само да го потупват по гърба, но нито един от тях не разбра какво всъщност представлява той. А той е поет, бога ми! Истински поет, разбирате ли? И въпреки че още не е написал и един стих, може всички да сложи в джоба си, стига да иска.

Тук аз, слава богу, млъкнах. Сърцето ми се беше разтупало като

бясно и понеже съм си хипохондрик, помислих си уплашен, че „от такива слова се раждат инфаркти“.⁴ И досега не мога да кажа как реагирах моите гости на това избухване, на този гаден поток от злъч, който излях върху им. Първият звук, който ме сепна, дойде отвън – общопознатият шум от пуснатата вода. Той идваше от другия край на апартамента. Веднага огледах стаята – погледнах гостите, погледнах около тях, дори през тях.

– Къде е старецът? – попитах аз. – Къде е старчето? – Мед да бяха, думите не биха се топили тъй в устата ми.

Колкото и да е невероятно, отговори лейтенантът, а не жена му.

– Струва ми се, че е в клозета – каза той. Каза го съвсем направо, като че искаше да подчертае, че не е от тези, които се стесняват да говорят за естествените нужди на организма.

– Аха – рекох аз.

Заоглеждах отново стаята, но някак разсеяно. Не помня, пък и не се мъча да си спомня, дали нарочно избягвах да срещна страшния поглед на придворната. На един стол отсреща забелязах копринения цилиндър на чичото на бащата на булката. За малко не му извиках: „Здравей!“

– Ей сега ще донеса нещо студено за пиене – казах аз. – Минутка само.

– Може ли да използвам телефона! – попита ненадейно придворната, когато минавах покрай дивана и спусна крака на пода.

– Да... да, разбира се – отвърнах аз. После погледнах мисис Силзбърн и лейтенанта. – Смятам да ви направя по един „Том Колинз“, стига да има лимони. Какво ще кажете?

Изненадващо непринуденият отговор на лейтенанта чак ме стресна.

– Давайте, давайте! – каза той и потри ръце като стар пияница.

Мисис Силзбърн, която в момента разглеждаше снимките на бюрото, се откъсна от тях, за да ми даде своите указания.

– Ако ще правите „Том Колинз“, за мен сложете много малко джин. Съвсе-е-ем мъничко, моля ви. Просто капчица, ако това няма да ви затрудни.

Колкото и малко време да бе минало, откакто се бяхме укрили от жегата навън, тя вече се беше посъвзела. Може би имаше значение и това, че стоеше почти до вентилационния отвор, от който към нея струеше прохладен въздух. Обещах да ѝ направя питието по неин вкус и я оставих сред малките „знаменитости“ на радиото от началото на трийсетте и

4. Перифразиран стих от „Хамлет“ – Б. пр.

дори края на двайсетте години – сенки от моето и Сийморовото детство. По всичко личеше, че лейтенантът също нямаше да скучае в мое отсъствие. Скръстил ръце на гърба, той вече пристъпваше към библиотеката с вид на единствен литературен познавач. Придворната тръгна след мен и се прозина – една бездънна, звучна прозявка, която тя не се опита нито да потисне, нито да прикрие.

Когато наближихме спалнята, където стоеше телефонът, от другия край на коридора се зададе чичото на бащата на булката. Лицето му изразяваше същото сурово спокойствие, което така ме измами в колата, но щом ни приближи, тази маска се промени: сега мимиката му изразяваше неговите най-дълбоки почитания и радост. Аз се ухилих до уши и закимах неудържимо с глава. Рядката му побеляла коса беше току-що вчесана – човек би помислил дори току-що умита, сякаш бе открил някъде в другия край на апартамента малка бръснарничка. Когато ни отмина, нещо ме накара да се обърна след него и аз го видях да ми маха ухилен с ръка – все едно, че казваше: „Добър път и връщай се по-скоро.“ Не мога да ви опиша как се зарадвах.

– Какво му е на тоя? Сигурно е луд – каза придворната.

Отвърнах ѝ, че навярно е права и отворих вратата на спалнята.

Придворната се тръшна на едното легло – по-точно казано, на леглото на Сиймор. Телефонът стоеше на нощната масичка до него. Казах ѝ, че незабавно ще ѝ донеса питието.

– Не се безпокойте, аз ей сега ще се върна – отговори тя. – Само затворете вратата, моля ви се... Не за друго, а просто не мога да говоря по телефон при отворена врата.

Казах, че и аз съм същият и тръгнах да излизам. Но когато стигнах края на пътечката между двете легла, забелязах на прозоречния перваз платнена пътническа чанта. Отначало помислих, че това е моята чанта, пристигнала по някакво чудо сама от гара „Пенсилвания“ до апартамента. После реших, че чантата ще да е на Бу Бу. Пристъпих до нея. Ципът беше отворен и щом хвърлих поглед върху нещата, които бяха най-отгоре, разбрах кой е нейният истински собственик. При по-внимателно вглеждане забелязах върху двете изгладени военни ризи нещо, в което придворната по никакъв начин не би трябвало да надзърне. Извадих го от чантата, пхнах го под мишница и магнах дружелюбно на придворната, която вече беше сложила пръст на шайбата в очакване да се омета и затворих вратата след себе си.

Постоях известно време пред спалнята в благословения покой на коридора и се чудех какво да правя с дневника на Сиймор, който,

бързам да кажа това, беше предметът, намерен от мен в чантата. Първата ми творческа мисъл бе да го скрия някъде, докато си отидат гостите. Реших, че ще е най-добре да го занеса в банята и да го пхна в коша за непрани дрехи. Но като разсъдих повече, измислих друго: да отида в банята, да попрочета тук-таме и едва тогава да го скрия в коша.

Този ден – бог е свидетел на това – беше забележителен не само с най-неочаквани знамения и поличби, но и с широко използване на писмената реч като средство за предаване на мисли. Скачаш в препълнена кола и ето че съдбата по своите неведоми пътища се погрижва у теб да се намерят тефтерче и молив, в случай че някой от спътниците ти се окаже глухоням. Промъкваш се в банята и нещо те накарва да се огледаш над мивката, да видиш няма ли там някакви открития.

Години наред ние, седемте деца в нашето семейство, разполагашо само с една баня, имахме малко досадния, но полезен навик да си пишем бележки с парченца сапун върху огледалцето на аптекката. Обикновено тези бележки съдържаха изключително строги наставления, а понякога – и нескрити заплахи: „Бу Бу прибирай си кесето след къпане! Не го захвърляй на пода! Много целувки. Сиймор.“; „Уолт, днес е твой ред да изведеш Ф. и З. из парка. Вчера ги извеждах аз. Познай кой.“; „В сряда е годишнината от сватбата им. Не ходи на кино, не се мотай в радиото след предаването, за да не се набутаеш в шамарите! Това се отнася и за теб, Бъди!“; „Мама се оплаква, че Зуи едва не изгълтал разхлабителното. Не оставяй разни вредни неща на мивката, че той може да ги достигне и изгълта!“

Това, разбира се, са примери от нашето детство, но и години покъсно, когато в името на независимостта или каквото щете, се отделихме със Сиймор в отделен апартамент, ние само номинално се бяхме отказали от старите семейни навици. Искам да кажа, че не изхвърляхме неизползваемите вече парченца сапун.

И тъй, вмъкнах се в банята и след като заключих внимателно вратата, веднага забелязах някакво послание на огледалото. Но това не беше почеркът на Сиймор, а на сестра ми Бу Бу. Не можех да го сбъркам, защото със сапун или молив, тя пишеше толкова ситно, че човек едва успяваше да разчете написаното. С този почерк никак не й е било трудно да смести на малкото огледало следното послание: „По-горе билото, майстори! Иде женихът – Арес същински – вижте, стърчи над всички мъже.⁵ Целувки. Ървинг Сафо, бивш сценарист в студията «Елизиъм».

5. Стихове от древногръцката поетеса Сафо – „Епиталема“ (фрагмент 100)

Бъди много, много, много щастлив със своята красавица Мюриъл! Това е заповед. Аз имам по-висок чин от всички ви.“

Трябва да отбележа, че поради неограниченото влияние, което Сиймор оказваше върху нашите разбирания за поезията, гореспоменатият „сценарист“ беше станал – по едно или друго време – любим автор на всички млади членове на нашето семейство. Прочетох няколко пъти цитата, после седнах на ръба на ваната и разгърнах дневника на Сиймор.

По-долу ще ви преведа дума по дума онези страници от дневника, които прочетох, седнал на ръба на ваната. Мисля, че няма да е нередно, ако изпусна отделните дати. Достатъчно е да се каже, че Сиймор е правил всички тези записки, когато беше във форт Монмаут – края на 1941 и началото на 1942, тоест няколко месеца, преди да бъде определен дежурният на сватбата.

„По време на вечерната проверка днес беше страшно студено и въпреки това на шест души само от нашия взвод им призля, докато музиката свиреше до безкрай «Звездно знаме». Изглежда, че човек с нормално кръвообращение не може да стои дълго в неестествена поза под команда «мирно», особено пък ако държи и карабина «за почест». Но аз нямам нито кръвообращение, нито пулс. Неподвижността е моята стихия. Темпото на «Звездно знаме» ми допада напълно. За мен това е ритъм на романтичен валс.

След проверката ни разписаха билетите до полунощ. В седем имах среща с Мюриъл в хотел «Балтимор».

Две чашки, два сандвича с риба, после един филм с Грийр Гарсън, който тя пожела да види. Поглеждах я няколко пъти в тъмното, докато синът на Гарсън губеше въздушния бой. Устата ѝ – отворена. Тя – цялата погълната, тревожна. Пълно сливане между нея и тази метроголдуинмайеровска трагедия. Изпитвах и радост, и някакъв тревожен трепет. Как я обичам, как ми е нужно нейното чисто сърце! Тя ме погледна, когато децата от филма донесоха котето да го покажат на майка си. М. беше възхитена от котето и искаше и аз да му се възхищавам. Дори в тъмното почувствах нейната отчужденост в този миг – така става винаги, когато не се възхищавам автоматично от това, от което се възхищава тя. По-късно в бюфета на гарата ме попита: «Кажки, не беше ли мило това коте?» Тя вече не употребява думата «фино». Кога успях да я наплаша толкова, че да промени речника си? Какъвто съм досадник, взех да ѝ обяснявам как Р. Х. Блайт определя

понятието сантименталност: сантиментален е онзи човек, който се отнася към някое същество с по-голяма нежност, отколкото се отнася бог. Казах (каква сентенция!), че бог сигурно обича котетата, но вероятно без ботушки на краката, както ги показват в цветните филми. Той е оставил тази подробност на творческото виждане на сценаристите. М. се позамисли и уж се съгласи с мен, но тази «мъдрост» не ѝ се поправи особено. Тя седеше, бъркаше питието си и явно се чувстваше отчуждена от мен. Тревожи се, когато усеща, че любовта и към мен ту намира, ту се отдръпва, ту се появява, ту изчезва. Съмнява се в нейната реалност просто защото тази любов не винаги и носи онова приятно усещане, което носи едно коте. Бог е свидетел колко ми е мъчно. Как човек успява да окаля с думите си всичко на тоя свят!“

„Днес бях на вечеря у Федърви. Великолепна! Телешко, картофено пюре, боб, прекрасна салата от маруля със зехтин и оцет. Десерта беше направила Мюриъл: нещо като мелба с малини отгоре. Просто се просълзах. (Сайго пише: «Не зная защо е така, но щом благодарност намира във мен, чисти сълзи напират в очите.») Пред мен на масата бяха сложили бутилка доматиен сос. Мюриъл, изглежда, е казала на мисис Федър, че аз на всичко слагам доматиен сос, дори на грах с масло. Милото ми момиче...

След обедата мисис Федър предложи да слушаме детската програма по радиото. Нейната пристрастеност към това предаване, носталгията ѝ по дните, когато в него участвахме ние с Бъди, ме карат да се чувствам неудобно. Тази вечер програмата се предаваше, представете си, от някаква военна база край Сан Диего. Прекалено педантични въпроси и отговори. Гласът на Франи звучеше, като че е хремава. Макар да имаше вид, че му се спи, Зуи беше в стихията си. Конферансието им зададе въпрос за жилищното строителство, а момиченцето на Бърк каза, че ненавижда еднакви къщи – имаше предвид дългите, редици еднотипни жилища. Зуи пък каза, че те са много приятни. Той поясни, че би било страшно приятно да се прибереш у дома и да се окаже, че си влязъл в друга къща, да вечеряш с други хора, да си легнеш в друго легло, а на сутринта да целунеш всички за довиждане, смятайки, че това е твоето семейство. Той добави, че дори му се иска всички хора в света да си приличат напълно. Тогава срещнеш ли някого, ще си мислиш, че това е жена ти или майка ти, или баща ти и

хората непрекъснато ще се прегръщат и целуват, и това би било «много приятно».

Цялата вечер се чувствах непоносимо щастлив. Докато седяхме в гостната, непрекъснато се възхищавах от непринудените отношения между Мюриъл и майка ѝ. Те познават взаимно своите слабости, особено слабостите при водене на разговор, и си дават знаци с очи. Мисис Федър предупреждава с поглед Мюриъл, когато тя не проявява достатъчно «литературен» вкус в разговора, а Мюриъл следи да не би майка и да избие в многословие и високопарни думи. Когато заспорят, няма опасност да стигнат до разрыв, защото те са Майка и Дъщеря. Това е такова удивително и прекрасно явление. Но има мигове, когато ми се иска мистър Федър да взема по-живо участие в разговора. Понякога просто се нуждая от него, защото прекрачвайки прага на техния дом, в някои случаи ми се струва, че влизам в някакъв светски метох на две жени, в които цари вечен безпорядък. Понякога, преди да си тръгна, изпитвам странното чувство, че М. и майка ѝ са натъпкали джобовете ми с разни шишенца, червила, пудри, мрежи за коса, препарати против изпотяване и тъй нататък. И съм им безкрайно благодарен за тези невидими подаръци, само че не зная какво да правя, с тях.“

„Днес не ни разписаха билетите веднага след вечерна проверка, защото някой изгърва карабината си, когато ни инспектираше гостуващият на поделението английски генерал. Изпуснах влака в 5:52 и закъснях цял час за срещата с Мюриъл. Вечеряхме в китайския ресторант на Седемдесет и осма. Цялата вечер Мюриъл е нервна, готова да се разплаче – очевидно е разтревожена и уплашена. Майка ѝ смята, че аз съм шизофреничен тип. Изглежда, тя е говорила за мен със своя психоаналитик и той се е съгласил с нейното мнение. Мисис Федър накарала Мюриъл да провери тактично дали в нашето семейство няма психично болни. Предполагам, че Мюриъл, каквато си е наивна, ѝ е казала от какво са белезите на китките ми. Бедната ми, сладка рожба! Но от думите на Мюриъл разбрах, че не това тревожи майка ѝ, а нещо друго. Особено три неща. За едното ще премълча – не е за пред хора. Другото е, че в мен положително имало нещо ненормално, щом досега не съм прелъстил Мюриъл. И третото: от няколко дни мисис Федър нямала мира, защото една вечер казах, че бих искал

да съм мъртва котка. На вечерята миналата седмица тя ме попита какво смятам да правя след като изкарам военната служба. Дали изобщо ще се върна към преподавателската работа. Дали няма да отида пак в радиото, сега вече като коментатор? Отговорих ѝ, че според мен войната никога няма да свърши, но ако все пак един ден настъпи мир, бих искал да бъда мъртва котка. Мисис Федър реши, че това е шега. Някаква много тънка шега. Както ми предаде Мюриъл, тя ме мисли за много тънък в шегите. И явно е взела моите напълно сериозни думи за такава шега, която трябва да се приеме с лек, звучен смях. Но този смях отвлече вниманието ми и аз забравих да ѝ обясня какво исках да кажа. Едва тази вечер обясних на Мюриъл, че в една легенда на будистката секта Зен се разказва как запитали някакъв мъдрец кое е най-ценното нещо на света и той отговорил: мъртвата котка, защото тя няма цена. Мюриъл се успокои, но аз забелязах, че гори от нетърпение да се прибере в къщи, за да увери майка си в пълната безобидност на моите думи. Тя ме изпрати с таксито до гарата. Беше толкова мила, а и настроението и се подобри. Мъчеше се да ме научи да се усмихвам, като разтегляше устните ми с пръсти. Господи, толкова съм щастлив с нея! Дано и тя да е така щастлива с мен. Аз гледам да бъда забавен, а на нея, изглежда, и харесват лицето ми, ръцете ми, врата ми и тя с гордост разказва на приятелките си, че е сгодена за Били Блек – този, който години наред участваше в програмата «Какво умно дете». Струва ми се, че към мен я влече едновременно и майчинско, и чисто женско чувство. Но все пак аз не мога да ѝ дам истинско щастие. Господи, помогни ми! Единствената ми утеха – тъжна утеха – е в това, че моята любима храни неизменна, непоколебима любов към самия брачен институт. В нея има някакъв първичен стремеж да свие свое гнездо. Това, което тя очаква от брака, е колкото смешно, толкова и трогателно. Мечтае например силно почерняла от слънцето да пристъпи към администратора на някой луксозен хотел и да попита: «Мъжът ми взе ли вече писмата?» Мечтае да купува завеси за прозорци. Мечтае да си купи дрехи за бременна жена. Мечтае – съзнателно или не – да напусне къщата на родителите си, въпреки че е толкова привързана към майка си. Мечтае да има деца – хубави деца, които да приличат на нея, а не на мен. И мисля, че мечтае всяка година да отваря своята кутия с украшения за елха, а не кутията на майка си. Днес получих много смешно писмо от

Бъди – писал го е непосредствено след дежурството по кухня. Пиша за Мюриъл, а все си мисля за Бъди. Той би я презирал, ако знае какви са нейните съображения за женитба, които вече описах. Но нима всичко това заслужава презрение? В известно отношение може би да и все пак тези неща ми се струват толкова човешки и толкова хубави, че когато пиша за тях, се вълнувам дълбоко. Майка и също няма да му се понрави. Тя винаги счита своето мнение за най-правилно, а Бъди не може да понеса такива хора. Не съм сигурен дали Бъди би могъл да разбере какво представлява тя всъщност – човек, лишен завинаги от всякакво разбиране и всякакъв вкус към главните насоки в поезията, която прониква навред, навред. Такъв човек и да умре – загуба няма, а тя живее, тича по деликатесните магазини, ходи при своя психоаналитик, изгълтва всяка вечер по един роман, стяга се с корсети, прави какво ли не за здравето и благополучието на Мюриъл. Обичам Мюриъл. Според мен тя е изключително смело момиче.“

„Днес цялата рота е без отпуска. Цял час чаках ред за телефона в канцеларията. На Мюриъл сякаш и олекна, като й казах, че няма да се видим тази вечер. Това хем ме учудва малко, хем ме възхищава. Всяко друго момиче, ако има съображения да прекара вечерта без годеника си, би казало поне, че му е много мъчно и така нататък. А Мюриъл каза само: «О, така ли?» Как боготворя нейната непосредственост, нейната невероятна честност! Как разчитам на тази честност!“

„Часът е 3:30 през нощта. Седя в стаята на дежурния. Не можех да заспя, затова намъкнах шинела върху пижамата си и дойдох тук. Дежурен е Ал Аспези. Той заспа на пода. Разреши ми да стоя тук, ако се обаждат вместо него на телефона. Каква вечер беше само! На вечерята у мисис Федър дойде и нейният психоаналитик и ме разпитва до към 11:30. На моменти много ловко, много хитро. Един-два пъти дори се хванах на уловките му. Очевидно той е стар поклонник на мен и Бъди. Интересуваше го – лично, и професионално – защо на шестнайсет години са ме свалили от програмата. Той лично слушал предаването за Линкълн, но останал с впечатление, че съм казал в ефира, че гетисбъргската реч на Линкълн е «вредна за деца». Нищо подобно. Обясних му, че съм изразил мнение, че е вредно за децата да учат наизуст тази

реч в училище. Освен това той останал с впечатление, че съм окачествил тази реч като нечестна. Обясних му, че съм казал съвсем друго: при Гетисбърг са били убити и ранени 51 112 души и ако някой иска да държи реч по случай годишнината от това събитие, той просто трябва да пристъпи напред, да размаха юмрук към множеството и да си отиде – разбира се, ако е абсолютно честен човек. Той не ми възрази, но изглежда, реши, че в мен има някакъв болезнен стремеж към съвършенство. Говори ми надълго и нашироко, при това много умно, за достойнствата на простия, несъвършен живот, за това, че човек трябва да приема своите и чуждите слабости. Съгласен съм с него, но само теоретически. Самият аз ще се боря цял живот за търпимост, защото тя е залог за оздравяване, залог за едно съвсем реално, завидно щастие. Следван безкористно, това е всъщност пътят на Дао – безсъмнено най-високият път. Но, за да достигне такива висоти, възискателният човек би трябвало да се откаже от поезията, да отиде отвъд поезията. Защото той не би могъл да се научи или да си наложи да обича абстрактно лошата поезия, камо ли да я поставя на едно равнище с хубавата. Такъв човек ще трябва изобщо да се откаже от поезията. И добавих, че това никак не е лесно. Доктор Симс каза, че поставям много стриктно въпроса – така можел да говори само човек, който търси съвършенство във всичко. Нима съм можел да отрека това?

Очевидно мисис Федър му е разказала историята за деветте шева на Шарлота. Може би беше необмислено от моя страна, че споменах на Мюриъл за тази отдавнашна история. Тя бърза да каже всяко нещо на майка си. Непременно би трябвало да протестирам срещу това, но не мога. М., горкото момиче, ме чува само тогава, когато и майка ѝ слуша моите думи. Но нямах намерение да обсъждам със Симс историята с шевовете на Шарлота. Във всеки случай не на чашка.“

„Тази вечер, макар и с половин уста, обещах на Мюриъл на гарата, че в близките дни ще отида на психоаналитик. Симс беше казал, че лекарят на нашата база е много добър. Очевидно той и мисис Федър са имали един-два разговора на тази тема. Но защо това не ме дразни? Дори никак. Странно. Дори ме стопля някак – кой знае защо. Тъщите винаги са ми били симпатични все пак, включително стереотипните тъщи от хумористичните вестници.

И освен това нищо няма да загубя, ако отида на психоаналитик. Още повече че в армията това е безплатно. Мюриъл ме обича, но не ме ли ремонтират малко, тя никога не ще се почувства интимна с мен, свободна, безгрижна.

Ако отида някога на психоаналитик, дано той има предвидливостта да извика на консулт и дерматолог. Специалист по екземи на ръце. Защото по ръцете ми остават белези от съприкосновението с някои хора. Веднъж в парка, когато още возехме Франи в количка, сложих ръка на мъхестото ѝ теменце и, изглежда, съм я задържал прекалено дълго. Друг случай: бяхме отишли със Зуи на кино на Седемдесет и втора улица, където гледахме някакъв страшен филм. Зуи беше тогава шест-седемгодишен и се скри под стола, за да не гледа една страшна сцена. Аз сложих ръка на главата му. От някои глави, от коси с определен цвят и определена структура, ми остават незаличими следи. Веднъж пред радиото Шарлота побягна от мен и аз я хванах за рокличката, за да я спра, да я задържа до себе си. Жълта басмяна рокличка, която много обичах, защото ѝ беше прекалено дълга. И досега имам лимоненожълто петно на дясната си длан. Боже мой, ако наистина съм някакъв патологичен случай, сигурно съм пираноик в обратен смисъл. Подозирам, че хората ме преследват и заговорничат срещу мен, за да ме направят щастлив.“

Помня, че затворих дневника – по-точно захлопнах го – на думата „щастлив“. Поседях така още няколко минути, стиснал дневника под мишница, докато си дадох сметка, че от дългото седене ръбът на ваната започва да ме убива. Когато станах, забелязах, че съм толкова мокър от пот, сякаш излизах от ваната, а не бях седял на ръба. Вдигнах капака на коша за непрани дрехи и почти със злоба запратих дневника на Сиймор на дъното, където се валяха чаршафи и калъфки за възглавници. След това по липса на по-добра, по-конструктивна идея седнах отново на ръба на ваната. Една-две минути гледах посланието на Бу Бу върху огледалото на аптечката, после станах и излизайки от банята, така тръснах вратата, като че със сила можех да затворя завинаги това помещение.

Следващата спирка беше кухнята. За щастие в нея се влизаше направо от коридора, тъй че не стана нужда да минавам през дневната покрай гостите. Щом затворих вратата след себе си, свалих си палтото, тоест куртката, и я хвърлих на масата. Имах чувството, че сваянето на куртката е изчерпало всичките ми сили, та постоях тъй по фланелка

минута-две, за да си почина, преди да се заема с херкулесовската задача – приготвянето на коктейла. После, сякаш от страх, че някакво невидимо око ме следи през стената, започнах бързо да отварям вратите на шкафовете и хладилника, за да търся необходимите неща за коктейла. Имаше подръка всичко и след няколко минути приготвих цяла кана „Том Колинз“. Взех пет чаши и започнах да търся поднос, но това се оказа толкова трудна и бавна работа, че накрая вече попълквах при отварянето и затварянето на разните врати и вратички.

Облякох пак куртката и тъкмо когато излизах с подноса с каната и чашите, над главата ми светна въображаема електрическа крушка – така карикатуристите показват, че в главата на даден герой е пробляснала някаква много мъдра мисъл. Оставих подноса на пода, върнах се до шкафчето с напитките и извадих начената бутилка уиски. Взех чаша и без много да му мисля си налях най-малко четири пръста уиски. После хвърлих бърз критичен поглед на чашата и като същински герой от каубойски филм я гаврътнах на един дъх. Нека си призная, че и сега потръпвам при спомена за този миг. Вярно, че бях само на двадесет и три години и постъпих тъй, както би постъпило при подобни обстоятелства всяко просто двадесет и три годишно здравеняче. Но не това е важното. Работата е там, че аз не съм пияч. Две-три глътки уиски са достатъчни, за да ми призлее или да почна да търся еретици сред присъстващите. А случвало се е от една чашка да ставам труп.

Но този ден беше – най-меко казано – необикновен и помня, че когато взех подноса и тръгнах да излизам от кухнята, в мен не настъпи обичайната при такива случаи метаморфоза. Струва ми се, че стомахът на въпросния субект започна да развива необикновено висока температура, но нищо повече.

Когато влязох с подноса в дневната, не забелязах някаква особена промяна сред гостите освен радостния факт, че чичото на бащата на булката се беше присъединил към тях. Той беше потънал в дълбокото старо кресло на моя покоен булдог. Тънките му крачета бяха кръстосани, косата пригладена, мазното петно на ревера все така биеше на очи и – о, чудо на чудесата! – пурата му гореше. Поздравихме се с него по-горещо от всякога, сякаш тези периодични раздели ни се струваха прекалено дълги и нетърпими.

Лейтенантът все още стоеше пред библиотеката. Прелистваше някаква книга, очевидно изцяло погълнат от нея. (И досега не зная каква беше тази книга). Мисис Силзбърн, вече с напълно свеж вид, гримирана отново плътно, седеше чак на другия край на дивана, далеч от чичото на

бащата на булката и разгръщаше едно списание.

– О, чудесно! – възкликна тя с тон, предназначен за приеми, при вида на подноса, който тъкмо слагах на масичката. Тя ми се усмихна любезно.

– Сложих съвсем мъничко джин – слъгах аз, разбърквайки коктейла в каната.

– Тук е тъй приятно и прохладно сега – каза мисис Силзбърн. – Между другото, може ли да попитам нещо? – Тя остави списанието, стана, заобиколи дивана и отиде до бюрото. Протегна ръка и докосна с пръст една от снимките на стената. – Кое е това очарователно дете?

Климатичната инсталация, работеща сега гладко и равномерно, и новият грим бяха оказали своето въздействие – тя вече не приличаше на измъчено, плахо дете, какъвто вид имаше под палецото слънце пред кафенето на Седемдесет и девета улица. Сега разговаряше с мен с онова съдържано изящество, което ѝ беше присъщо в началото, когато аз скочих в колата и тя ме попита дали не съм Дики Бриганза.

Престанах да бъркам коктейла и се приближих до нея. Тя сочеше с лакирания си нокът едно момиченце в груповата снимка на децата, участвали през 1929 година в програмата „Какво умно дете“. На снимката бяхме седем деца, насядали около кръглата маса, с микрофон пред всяко.

– В живота си не съм виждала по-очарователно дете – каза мисис Силзбърн. – Знаете ли на кого прилича малко, особено в очите и устата?

В този момент уискито – не цялото, но един пръст, да речем – започна да ме хваща и аз едва не отговорих: „На Дики Бриганза“, но се усетих навреме и благоприличието надделя. Кимнах и назовах името на онази киноактриса, за която спомена в колата придворната във връзка с деветте хирургически шева.

Мисис Силзбърн ме погледна втрещена.

– Нима и тя е участвала в тези предавания.

– Да, около две години. Но да, разбира се. Само че под истинското си име – Шарлота Мейхю.

Сега и лейтенантът стоеше зад мен отдясно и гледаше снимката. Като чу театралния псевдоним на Шарлота, той се откъсна от библиотеката и дойде да я види на снимката.

– Не знаех, че като дете е излизала пред радиото – каза мисис Силзбърн. – Съвсем не знаех. Още от малка ли беше така талантлива?

– Не, беше само голяма палавница. Но пееше не по-лошо, отколкото сега. И ни беше чудесна морална подкрепа. Винаги сядаше до брат

ми Сиймор пред масата с микрофоните и щом ѝ харесваше някоя негова реплика, настъпваше го по крака. Един вид ръкостискане, само че с крак.

Докато давах този кратък отчет, бях се опрял на облегалката на стола пред бюрото. Изведнъж ръцете ми се изплъзнаха от облегалката – както понякога на човек му се изплъзва лакътят, когато се е облегал на маса или на бар. За миг изгубих равновесие, но нито мисис Силзбърн, нито лейтенантът забелязаха нещо. Скръстих ръце на гърди.

– Някои вечери, когато биваше в изключително добра форма, Сиймор се връщаше у дома окуцял. Честна дума ви казвам! Шарлота не го настъпваше лекичко, а просто го газеше с крак. Но той не се сърдеше. Сиймор обичаше да го настъпват по краката. И обичаше палавите момиченца.

– Интересно, много интересно – каза мисис Силзбърн. – Но аз никога не съм подозирала дори, че тя е участвала в предаванията.

– Всъщност Сиймор я вкара в радиото – обясних аз. – Баща ѝ е ортопат, живеела в нашия блок на Ривърсайд. – Отново сложих ръце на облегалката на стола и се опрях с цялата си тежест на нея, отчасти, за да се укрепя, отчасти, за да заема поза на стар мечтател. Звукът на собствения ми глас ми беше изключително приятен. – Един ден играехме на топка... Интересно ли ви е да чуете всичко това?

– Да! – каза мисис Силзбърн.

– Един ден след училище ние със Сиймор играехме с топка на стената на блока и изведнъж някой – после се оказа, че това е била Шарлота – започна да ни замеря със стъклени топчета от дванайсетия етаж. Така се запознахме с нея. Още същата седмица я заведохме в радиото. Дори не знаехме, че може да пее. Просто ни хареса нейният хубав нюйоркски говор.

Мисис Силзбърн се засмя с онзи звънлив смях, който е смърт за всеки чувствителен разказвач, бил той трезвен или пиан. Очевидно тя само чакаше да завърша, за да зададе на лейтенанта въпроса, на който толкова държеше.

– Кажете, на кого ви прилича? – попита го тя настойчиво. – Особено в очите и устата. За кого ви напомня?

Лейтенантът погледна първо нея, после снимката.

– Искате да кажете на тази снимка, като дете? Или каквато я знаем сега от филмите? Кое имате предвид?

– Ами, как да ви кажа, и двете. Но особено каквато е тук, на тази снимка.

Лейтенантът се вглеждаше отблизо в снимката малко разгневен, както ми се стори, сякаш в никакъв случай не можеше да се помири с това, че мисис Силзбърн – една жена, при това невоенна – го принуждаваше да разглежда някаква си там снимка.

– На Мюриъл – отсече той. – На тази снимка ми прилича на Мюриъл. И косата, и всичко.

– Именно! – каза мисис Силзбърн. Тя се обърна към мен и повтори: – Именно! Вие познавате ли Мюриъл? Искам да кажа, виждали ли сте я с тази очарователна прическа, така с пристегнати коси...

– Днес видях Мюриъл за първи път – отвърнах аз.

– Тогава просто повярвайте на това, което ви казвам. – И мисис Силзбърн почука изразително снимката с показалец. – Това момиченце би могло да бъде двойница на Мюриъл в тези години. Приличат си като две капки вода.

Уискито ме хващаше все повече и повече и аз не можех да възприема напълно тази информация, а още по-малко да предвидя докъде би могла да ни доведе тя. Върнах се при масичката – май се стараех да вървя съвсем по права линия – и пак започнах да бъркам коктейла. Чичото на бащата на булката се опита да привлече вниманието ми, като приветства моето завръщане, но аз бях толкова погълнат от твърдението, че Мюриъл прилича на Шарлота, че не отвърнах на поздрава му. Освен това главата ми вече се мотаеше. Идеше ми да седна на пода и така да бъркам коктейла, но се съдържах.

След една-две минути, когато започнах да наливам чашите, мисис Силзбърн се обърна към мен с нов въпрос. Той долетя почти като музика до ухото ми – с такъв мелодичен глас го произнесе.

– Ще бъде ли неприлично, ако ви попитам за случая, за който спомена мисис Бъруик? Нали разбирате, става дума за онези девет шева. Може би брат ви случайно я е блъснал или как?

Оставих каната, която ми се стори необикновено тежка и неудобна, и погледнах мисис Силзбърн. Интересно, въпреки че главата ми, се мотаеше, далечните предмети не мътнееха пред очите ми. Мисис Силзбърн поне, която седеше в средата на стаята, се отделяше натрапчиво, като във фокус, от всичко наоколо.

– Коя е тази мисис Бъруик? – попитах аз.

– Жена ми – отвърна лейтенантът малко рязко. Той ме погледна така, като че ли представляваше комисия от един човек, на която е възложено да провери защо наливам коктейла толкова бавно.

– О, да, разбира се – казах аз.

– Кажете, случайно ли стана това? – настоя мисис Силзбърн. – Нали не го е направил нарочно.

– Глупости, мисис Силзбърн.

– Моля? – подхвърли студено тя.

– Извинете. Не ми обръщайте внимание. Аз съм малко пиян. Глътнах доста голямо количество преди пет минути в кухнята...

Тук млъкнах изведнъж и се обърнах рязко. Бях дочул познати тежки стъпки по непостлания коридор. Те се носеха към нас застрашително, много бързо и след миг... в стаята нахълта придворната.

Тя не погледна никого.

– Най-последно влязох във връзка – каза тя. Гласът ѝ звучеше необикновено равно, нямаше ги характерните натъртвания. – Чаках близо цял час. – Лицето ѝ беше напрегнато и зачервено до пръсване. – Студен ли е коктейлът? – попита тя и без да дочака отговор, се приближи до масичката. Взе единствената чаша, която бях успял да напълня, и я изпи жадно на един дъх. – В живота си не съм била в такава задушна стая – каза тя, без да се обръща специално към някого, и остави празната чаша. Но веднага взе каната и отново наля чашата до половината, при което кубчетата лед издрънчаха силно.

Мисис Силзбърн вече беше успяла да се озове при масичката.

– Какво казаха? – попита тя нетърпеливо. – Говорихте ли с Реа?

Придворната първо отпи от чашата си.

– Говорих с всички – каза тя и остави чашата си. Тя натърти думата „всички“, но някак сърдито, без характерната за нея театралност. После погледна първо мисис Силзбърн, след това мен и накрая лейтенанта и добави: – Можете да бъдете спокойни. Всичко е в ред и напълно благополучно.

– Какво значи това? Какво се е случило? – попита остро мисис Силзбърн.

– Значи това, което казах. Младоженецът вече не боледува от шастие.

В гласа ѝ отново прозвучаха познатите ударения.

– Какво стана? С кого говори? – попита лейтенантът. – Говори ли с мисис Федър?

– Вече казах: говорих с всички. С всички освен с милата булка. Тя е избягала с младоженеца. – Придворната се обърна към мен: – Колко захар сте сложили в това питие? Има вкус, като че...

– Избягала? – ахна мисис Силзбърн и притисна гърди с ръка.

Придворната я погледна.

– Няма нищо страшно, успокойте се – посъветва я тя. – Иначе ще си съкратите живота.

Мисис Силзбърн се отпусна вяло на кушетката. Аз също. Непрекъснато гледах придворната, а и мисис Силзбърн не сваляше очи от нея.

– Очевидно той вече е бил у тях, когато те са се върнали. Мюриъл грабнала куфара и веднага заминали – това е всичко. – Придворната сви изразително рамене. После взе чашата си и я допи. – Във всеки случай всички сме поканени на сватбата, или как се казва, когато младоженецът и булката липсват. Доколкото разбрах, там вече се е събрала цяла тъпла хора. И всички изглеждаха така весели по телефона.

– Каза, че си говорила с мисис Федър. Какво ти каза тя? – попита лейтенантът.

Придворната поклати глава някак загадъчно.

– Тя е възхитителна. Боже, каква жена! Гласът ѝ звучеше съвсем спокойно. Доколкото разбрах от нея, този Сиймор е обещал да се съветва с психоаналитик, за да се пооправи. – Тя пак сви рамене. – Кой знае? Може пък работите да се оправят тип-топ. Ох, толкова ми е горещо, че не мога да мисля вече. – Тя погледна мъжа си. – Хайде да вървим. Къде ти е шапчицата?

И преди да се опомня, придворната, лейтенантът и мисис Силзбърн вече се изнизваха към вратата, а аз, като домакин, тръгнах след тях. Сега залитах доста, но никоой не се обърна, та мисля, че не забелязаха в какво състояние съм.

Чух мисис Силзбърн да пита придворната:

– Ще се отбиете ли у тях?

– Не зная – долетя до мен отговорът. – Ако отидем, ще постоим само минутка.

Лейтенантът повика асансьора и тримата, застанали като истукани, се вторачиха в светещия сигнал. Изглежда, всякакви думи бяха вече излишни. Аз стоях на прага на апартамента на няколко крачки от тях и гледах с блуждаещ поглед пред себе си. Когато вратата на асансьора се отвори, извиках им „довиждане“. Тримата обърнаха едновременно глави и също извикаха „довиждане“, а придворната добави: „Благодарим за коктейла“, с което вратата на асансьора се затвори след тях.

Прибрах се в апартамента с много несигурни крачки, като се мъчех да си разкопчея куртката или да я разхлабя някак.

Единственият останал гост – аз съвсем бях го забравил – приветства с възторг завръщането ми в дневната. Когато влязох, той вдигна насреща ми пълната догоре чаша. Дори започна да ми маха с нея, да кима с

глава и да се усмихва, като че най-после бе настъпил онзи върховен, щастлив миг, който и двамата бяхме очаквали с нетърпение. Аз просто не бях в състояние да му отвърна с равностойни усмивки. Но помня, че го потупах по гърба. После се отпуснах тежко на дивана точно срещу него и успях най-после да разкопча куртката си.

– Имате ли си дом? – попитах го. – Кой се грижи за вас? Гълъбите в парка ли?

В отговор на тези провокационни въпроси моят гост с още по-голямо въодушевление вдигна чашата в моя чест. Затворих очи и се изтегнах на дивана по гръб със свити крака. Но от това стаята започна да се върти. Отново седнах и спуснах крака на пода, но от рязкото движение щях да загубя равновесие, та се хванах за масичката. Една-две минути постоях така, свит одве, със затворени очи. После, без да ставам, протегнах ръка към каната и си налях чашата, разплисквайки по масата и пода коктейл с парченца лед. Постоях известно време с пълната чаша в ръце, без да пия, след това я сложих точно върху разляното в средата на масичката.

– Искате ли да ви разкажа от какво има Шарлота тези девет шева? – попитах аз неочаквано с глас, който ми се стори напълно нормален. – Бяхме отишли на курорт на езерото. Сиймор писа на Шарлота писмо, с което я канеше да ни дойде на гости, и майка ѝ най-после я пусна. И ето какво се случи: една сутрин тя беше седнала на средата на входната алея и галеше котето на Бу Бу и тогава Сиймор хвърли камък по нея. Беше дванадесетгодишен. Това е всичко. А той хвърли камъка, защото тя изглеждаше така хубава наред алеята с котето. И всички разбраха това, дявол да го вземе – и аз, и Шарлота, и Бу Бу, и Уейкър, и Уолт, цялото семейство. – Аз се загледах в пепелника на масичката. – Шарлота дума не му е казала за това досега. Нито дума.

Погледнах госта си, като че ли очаквах да ми възрази, да ме нарече лъжец. А аз излъгах, разбира се. Шарлота никога не можа да разбере, защо Сиймор я замери с камъка. Но моят гост не ми възрази нищо. Напротив, той ми се усмихваше насърчително, сякаш готов да приеме всяка моя дума за чиста истина. Но аз станах и излязох от стаята. Помня, че преди да изляза, се спрях наред стаята и си помислих дали да събера парчетата лед от пода, но това ми се видя толкова трудна работа, че продължих към вратата. При кухнята съблякох, по-точно изхлузих, куртката си и я захвърлих на пода. Тогава ми се стори, че именно това е мястото, където винаги съм оставял куртката си.

В банята постоях няколко минути пред коша, питайки се да взема

ли дневника на Сиймор или да не го взема. Не помня вече какви са били доводите ми „за“ и „против“, но накрая отворих коша и измъкнах дневника. Седнах пак на ръба на ваната и запрелиствах дневника, докато на мерих последната записка на Сиймор.

„Един от войниците току-що се обади в «справки» на летището. Ако продължи да се прояснява, призори ще можем да излетим. Опънхайм каза, че няма защо да седим като на тръни. Обадих се по телефона на Мюриъл, за да и обясня какво е положението. Тя само викаше «ало», «ало». Аз пък не можех да издам глас. Тя едва не затвори телефона. Да можех да се успокоя малко. Опънхайм реши да му дремне, докато ни се обадят от летището. И аз би трябвало да поспя, но съм много изнервен. Всъщност аз й се обадох, за да й кажа, да я помоля за последен път, просто да се вдигнем двамата и да се оженим някъде. Толкова съм изнервен, че не мога да търпя много хора наоколо си. Имам чувството, че предстои второто ми рождение. Свят, пресвят ден. Връзката беше толкова лоша, че аз не успях да й кажа почти нищо. Ужасно е, когато казваш: «Обичам те», от другия край да ти викат. «Какво? Какво?» Целия ден четох откъси от ведата. «Тези, които се бракосъчетават, трябва да си служат един на друг. Да се издигат взаимно, да си помагат, да се поучават, да се подкрепят, но преди всичко да служат един на друг. Да възпитават децата си честно, с обич и грижа. Детето е гост в къщата, то трябва да се обича и уважава, а не да се гледа на него като на собственост.» Колко изумително е това, колко разумно, колко красиво и трудно и затова правдиво. За първи път в живота си изпитвам радостта да съм отговорен за някого. Опънхайм вече спи. И аз би трябвало да поспя, но не мога. Някой трябва да бодърства заедно с щастливца.“

Прочетох тази записка само веднъж, после затворих дневника, отидох в спалнята и го пунах в чантата, на Сиймор. След това се метнах на по-близкото легло. Не знам дали само ми се е сторило така, но мисля, че заспах – или изгубих съзнание, – преди още да съм се докоснал до леглото.

Когато се събудих след около час и половина, главата ми се пръскаше от болка, а устата ми беше пресъхнала. В спалнята беше почти тъмно. Помня, че седях доста време на края на леглото. После, измъчван от жажда, станах и се помъкнах към дневната, надявайки се в каната на

масичката да е останало нещо мокро и студено.

Последният ми гост очевидно сам се беше измъкнал от апартамента. Само празната му чаша и угарката от пурата в пепелника напомняха за неговото съществуване. Все още си мисля, че трябваше да изпратя тази угарка на Сиймор – нали сватбените подаръци в повечето случаи са безсмислени. Просто угарка от пура в малка, хубава кутийка. Би могло дори за обяснение да се сложи и един чист лист хартия.

КРАЙ

© 1955 Дж. Д. Селинджър
© 1985 Тодор Вълчев, превод от английски

J. D. Salinger
Raise High the Roof Beam, Carpenters, 1955

Сканиране, разпознаване и редакция: Уфтак Музгашки, 2008

Издание:

Джеръм Селинджър. Девет разказа. Семейство Глас
Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1985
Американска, I издание

Съставител и предговор: Клео Протохристова
Редактори Недялка Христова, Иванка Савова
Рецензент Клео Протохристова
Художник Илия Гошев
Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Виолина Хаджидемирева
Коректори Жанета Желязкова, Стоянка Кръстева, Донка Симеонова
ЕКП 07,05366725111/5637–282–85. Издателски № 2381. Формат 84×108/32
Печатни коли 28,50. Издателски коли 23,94. Условно издателски коли 24,62
Дадена за набор на 27. V. 1985 г. Излязла от печат на 15. XI. 1985 г.
Печатница „Димитър Благоев“, Пловдив
Цена: с твърда подвързия 3,41 лв, с мека подвързия 2,79 лв.

Nine Stories
Boston: Little, Brown, 1953, 302 pages
Franny and Zooey
Boston: Little, Brown, 1961, 201 pages
Raise High the Roof Beam, Carpenters and Seymour: An Introduction
Boston: Little, Brown, 1963, 248 pages

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9018>]